

MAGAZINE

VOOR PEDAGOGISCHE PROFESSIONALS KIND EN EDUCATIE

KATHOLIEKE PABO ZWOLLE

VEERKRACHT

LESGEVEN
IN LOCKDOWN

DE KRACHT VAN
**JEUGD-
LITERATUUR**

**KLEUR
BEKENNEN**
ALS LERAAR

NUMMER
02
JUNI 2020

INHOUD

opleiding
onderzoek
ontwikkeling

**Katholieke
Pabo Zwolle**

VEERKRACHT MAGAZINE | JAARGANG 17 | NUMMER 02 | 2020

4

LESGEVEN IN LOCKDOWN

Erik en Trynke blikken terug op de afgelopen tijd. Wat leren ze hiervan?

ERIK LEI EN TRYNKE KEUNING

12

ONDERZOEKEN EN LESGEVEN IN CORONATIJD

Eindelijk! Het vierde jaar van de pabo begint, maar dan...

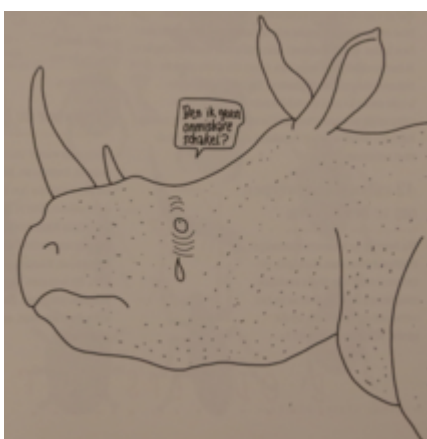
AMBER SCHOUTEN

8

WERELDKIDZ WORDT THUISKIDZ

Een enorme leercurve.

WUBBO J. WEVER EN ERNA DE GELDER

18

WAT EEN KANJER VAN EEN BEEST EN WAT EEN BEEST VAN EEN BOEK

... Voor iedereen die alles wil weten...

HUGO VAN DEN ENDE

EN VERDER...

Kleur bekennen: hoe ben jij een leraar als geen ander?

14

De meervoudige kracht van schurende en naburige teksten

20

Aanpak lerarentekort in onze regio: we gaan door!

26

De toekomst van ons onderwijs: op weg naar de pabo?

30

Inter-professionele samenwerking rondom het kind; doe mee aan de 360-IPS-scan!

31

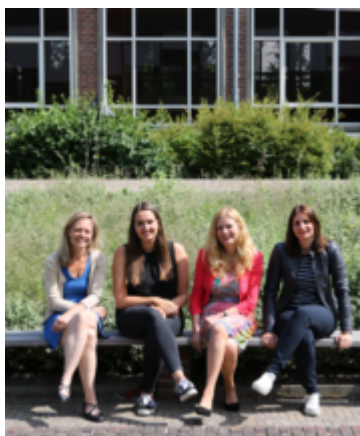
(W)elke leraar leest dit?!

32

Agenda

35

**Portret
ACHTERZIJDE**

BESTE LEZER,

Op 16 maart gaan vanwege het coronavirus alle scholen dicht (intelligente lockdown), maar hoe geef je dan les? In dit nummer vertellen verschillende professionals over hun ervaringen.

Onderwijs op afstand maakt creatief, zo experimenteert Trynke Keuning met een podcast voor masterstudenten van de MLIKE op KPZ en maakt Erik Lei, leraar in groep 7, niet alleen instructiefimpjes over taal en rekenen, maar ook spannende opdrachten voor techniek en geschiedenis.

Wubbo J. Wever is bestuurder van Wereldkidz. Hij is trots op de schoolleiders en leraren die van Wereldkidz ThuisKidz gemaakt hebben: 'Binnen enkele dagen blijken we ook digitaal 'goed onderwijs' te kunnen verzorgen'.

Amber Schouten zit in het afstudeerjaar van de pabo van KPZ, maar hoe doe je nu onderzoek in coronatijd? Hoe geef je toelichting op je ontwerp, laat je de relevantie van het ontwerp zien en de eerste resultaten? Door een stopmotion filmpje met playmobile poppetjes te maken. Nieuwsgierig? Het filmpje staat op YouTube.

De Raad voor Cultuur en de Onderwijsraad (2019) pleiten in hun zogenaamde 'Leesoffensief' voor een sterke leescultuur waarin leerlingen blijvend gemotiveerde lezers worden die in staat zijn om dieper te lezen. Katholieke Pabo Zwolle experimenteert al een aantal jaren met de inzet van zogenaamde 'schurende en naburige teksten' in een leesbevorderende context (Van den Ende, Jongstra & Pauw, 2016). In dit nummer lees je meer over historisch redeneren met jeugdliteratuur.

Wat een kanjer van een beest en wat een beest van een boek...

Zo'n titel van een recensie maakt al heel nieuwsgierig. Hugo van den Ende schrijft over het boek *Van T.rex tot tandjesgras. De schatten van Naturalis*, geschreven door Jan Paul Schutten: 'En weer heeft successchrijver Schutten het geflikt: het is hem opnieuw gelukt een sterk boek over van alles en nog wat te schrijven dat nieuwsgierigheid opwekt, bevredigt en opnieuw prikkelt. Een boek waarbij je feiten op het web gaat checken en na het lezen met jezelf afsprekt om in de vakantie naar het nieuwe Naturalis in Leiden te gaan'. Allemaal lezen en naar Naturalis!

Wat is eigenlijk een pabo? Ingrid Lammerse, voorzitter College Bestuur KPZ, ziet vergezichten: 'Deze opleiding verzorgt de brede pedagogisch-didactische basis keuzemogelijkheden voor specialisaties naar leeftijdsgroepen en wellicht ook enkele meer vakinhoudelijke specialisaties'. Ingrid roept op om samen aan die pabo te bouwen.

TIP DE REDACTIE

Heb je suggesties of opmerkingen? Laat het ons weten en mail naar veerkracht@kpz.nl

LESGEVEN IN LOCKDOWN

In het huishouden van Erik Lei en Trynke Keuning wordt veel gesproken over onderwijs. Erik is meester van groep 7 op Dr. J. Botkeskoalle en Trynke is docent op KPZ. Toen de coronacrisis toesloeg in Nederland had dit voor beide grote gevolgen voor hun lesgeven. Ze kijken terug op de afgelopen tijd: hoe hebben ze het aangepakt? Wat zijn hun ervaringen? En welke lessen trekken ze hieruit?

Het is donderdag 12 maart als premier Rutte aankondigt dat we voorlopig thuis moeten werken. Basisscholen mogen op dat moment nog gewoon open blijven, maar bij Erik zijn bestuur zijn al signalen dat de scholen toch zullen sluiten en op zondagavond 15 maart blijkt inderdaad dat ook daar de deuren dichtblijven. We gaan in een 'intelligente' lockdown. Wat nu?

Erik: 'Die maandag hebben we direct overleg gehad met de collega's en dinsdag konden de ouders van leerlingen al een tas met materialen komen ophalen. Mijn duo-collega en ik hadden al wel het gevoel dat dit wel eens langer kon duren dan twee weken, dus gingen in de tas niet alleen werkboeken mee, maar ook een map met stencils en hun iPad. Alle kinderen kregen ook een leesboek mee.'

Trynke: 'Op KPZ kwam het crisisteam in actie. Zij hielden ons steeds op de hoogte van de maatregelen. Het advies was: alle werkzaamheden gaan gewoon

door, maar dan thuis. De onderwijsactiviteiten moeten online worden vormgegeven. In eerste instantie werd 1 april genoemd als datum en omdat ik tot die tijd weinig onderwijs op mijn rooster had betekende het vooral: thuiswerken. De afspraken die ik al had staan werden online afspraken.' Maar al snel bleek dat het 1 april nog helemaal niet was afgelopen, dus ook Trynke moest de colleges die gepland stonden op een andere manier gaan invullen.

AFSTANDSONDERWIJS

Een werkdag ziet er opeens heel anders uit. We moeten goed afstemmen wie wanneer kan werken, wie wanneer kan overleggen met collega's en wie dan op de kinderen past want die zijn ook opeens hele dagen thuis. En we moeten allebei bedenken hoe we ons onderwijs nu gaan invullen.

Erik: 'Je doet een stapje terug. Je kunt niet van leerlingen en ouders verwachten dat ze allerlei nieuwe stof gaan beheersen, dus kijk je wat mogelijk is. We

maakten iedere week een weektaak en leerlingen konden via een portfolio hun werk inleveren. Voor de coronacrisis werkten we nog niet met een portfolio. Die wens lag er wel, maar we hadden ons er nog niet voldoende in verdiept.

Trynke bereidt thuis de online lessen voor

Via videobellen heeft Erik contact met zijn klas. Aan het einde van de online les wordt er gezwaaid. 'Tot morgen.'

Nu heb ik – als ICT'er – mijn collega's in twee dagen wegwijs gemaakt in het digitaal portfolio. Ik denk dat ik nog nooit zo snel een onderwijsinnovatie heb doorgevoerd. We hebben twee keer per dag contact met de kinderen via videobellen. In de eerste weken is dit facultatief, later verplichten we leerlingen om minimaal twee keer per week deel te nemen. We kletsen wat met de leerlingen, beantwoorden vragen en doen soms een spelletje 'voorwerpen zoeken' of 'pictionary', op die manier heb je toch nog wat contact.'

Ook Trynke haar onderwijs kreeg een andere invulling.

Trynke: 'Normaal heb ik veel interactie met de studenten tijdens colleges: Hoe zie jij dit? Hoe zou je dat aanpakken? Hoe zit dat bij jullie op school? Dat was nu opeens lastig. Ik moest mijn colleges opeens nog beter voorbereiden. Ik koos voor de optie om de colleges vooraf op te nemen en online beschikbaar te stellen om vervolgens in een

online meeting met de studenten in gesprek te gaan over het onderwerp. Zo werd ik plots gedwongen iets te doen met 'blended learning'. Hier had ik eerder wel eens van gehoord, maar ik had me er nooit in verdiept. Met het voorbereiden van het college was ik wel twee keer zo lang bezig. Normaal heb je wel eens een slide waarvan je tijdens het college denkt: wat ging ik hier ook alweer zeggen? Of je maakt even een uitstapje, omdat het zo uitkomt in het college. Dat kan nu allemaal niet meer, je moet echt goed bedenken wat de kern is van wat je wilt zeggen en hoe je dat zo kunt overbrengen dat de studenten het – het liefst in één keer – snappen. Een goede oefening. Van de studenten kreeg ik terug dat het eigenlijk heel erg prettig was om op deze manier college te krijgen: 'Nu kan ik je even stopzetten of terugspoelen als mijn concentratie weg is, best handig eigenlijk!'

PODCASTS & VLOGMEESTERS

Onderwijs op afstand maakt innovatief en biedt ook nieuwe mogelijkheden. Het dwingt je op een andere manier na te denken over de wijze waarop je je lessen wilt vormgeven.

Trynke: 'Mijn collega Tjip de Jong nam het voortouw in het eerste college dat op het programma stond. Hij stelde een podcast voor. Waarom ook niet? Ik was van tevoren best zenuwachtig. Je bent dan opeens aangewezen op je verhaal. Je moet wel de juiste dingen zeggen en ik heb nou niet bepaald een radiostem. In een half uurtje kletsten Tjip en ik de introductie van de schakelunit aan elkaar. Niets aan de hand en eigenlijk veel leuker dan zo'n saai college. Toen werd ik enthousiast. Dit kon ik ook! In het volgende college belde ik met de schoolleider van de school om de hoek voor een praktische toelichting op mijn theoretische verhaal en in de week daarna zette ik een interview met een oud-studiegenootje die nu in de

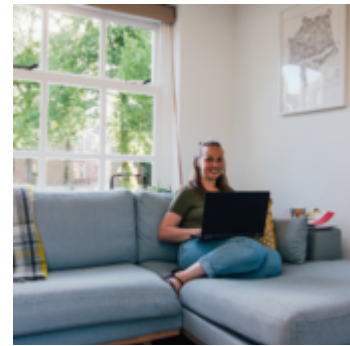
kinderopvang werkt online. Normaal gesproken zou ik deze mensen nooit uitnodigen om naar KPZ te komen, maar nu was het voor hen een kleine moeite om even een half uurtje met mij te kletsen en het gaf mijn colleges veel meer inhoud.'

Ook Erik ging creatief om met de situatie: 'Mijn duo-collega en ik namen iedere week een paar korte instructiefilmpjes op voor rekenen en taal, maar we vonden het belangrijk om niet alleen rekenen en taal op de weektaak te zetten. We zorgden er daarom voor dat de leerlingen iedere week ook een andere activiteit hadden: een gymchallenge, een foto-opdracht of maak een kettingreactie (zie ook kader). Ook vroegen we de leerlingen iedere week een vlog te maken. Het leuke daaraan was dat je ook een kijkje krijgt in de thuissituatie van kinderen. Ze vertelden in die vlogs hoe hun dagen er uit zagen en ook vaders, moeders, broertjes en zusjes kwamen dan voorbij. We moesten er natuurlijk zelf ook aan geloven, zo plaatste ik wekelijks een vlog voor de leerlingen.'

VAREN ZONDER ZICHT

'Het meest lastige aan dat hele afstandsonderwijs was dat je geen zicht hebt op de kinderen', aldus Erik. 'Soms heb je een online gesprek met een leerling en zie je op de achtergrond de drukte van een gezin. Kan zo'n leerling zich thuis wel goed concentreren? Je weet niet wat er zich thuis allemaal afspeelt en in hoeverre een leerling daar goed kan werken. Soms hoorde je een paar dagen niets van een leerling. Wat doe je dan? We hebben een aantal keer met ouders gebeld om te checken hoe het ging en om te vragen waar het werk van de leerlingen bleef. Ook hebben we na een paar weken een nieuwe tas met huiswerk gebracht en toen met alle leerlingen een praatje gemaakt. Nu de leerlingen weer op school zijn, heb je wel weer meer zicht op wat de kinderen doen.'

Trynke: 'Ik herken dat je het zicht mist op hoe het gaat met de studenten. Hoewel ik met de meeste studenten wel contact heb gehad, weet je niet hoe het bij ze thuis is.'

Digitaal lesgeven vanaf de bank in de huiskamer

De studenten in de master Leiderschap en Innovatie Kind en Educatie (MLIKE) zijn allemaal (informeel) leiders die hun handen vol hebben aan het aanpassen van hun onderwijs. Ze hebben, net als wij, kinderen thuis en proberen ondertussen ook nog een opleiding te volgen. Een aantal studenten trok wel even aan de rem. Heel begrijpelijk! Ik heb geprobeerd om hier in de colleges rekening mee te houden, door kortere colleges aan te bieden die studenten op een moment dat voor hen uitkomt terug kunnen kijken. Tegelijkertijd wil je ook niet dat ze een grote vertraging oplopen. Daar een goede balans in vinden is best lastig.'

Erik probeerde zijn leerlingen iedere week een leuke thuisopdracht mee te geven. Twee voorbeelden:

Kettingreactie

Bij deze leuke techniekopdracht maakten leerlingen een kettingreactie met allerlei voorwerpen in huis: boeken, dominosteentjes, autootjes, knikkers, enz. Bij de opdracht probeerden de leerlingen een zo lang mogelijke kettingreactie te maken door al deze voorwerpen op elkaar aan te sluiten. De filmpjes van de kettingreacties werden in het portfolio gezet.

Top secret envelop

Voor deze geschiedenisopdracht kregen de leerlingen in de periode voor 4 en 5 mei een grote envelop thuis waar in grote letters 'Top Secret' op stond. In die envelop zaten vijf dichte enveloppen. De leerlingen mochten iedere dag één envelop openen en de puzzel in de envelop maken. Die puzzels waren gerelateerd aan het luisteren van een vijfdelige podcast 'op houten banden' van het nationaal comité 4 en 5 mei. Door de podcast te luisteren en de puzzels in de envelop te maken konden de leerlingen er aan het einde van de week achter komen wie de verrader was.

HET NIEUWE NORMAAL?

Wordt lesgeven op afstand het nieuwe normaal? Voor Erik zeker niet. Hij is inmiddels weer gestart met halve klassen.

Erik: 'Het is goed om de kinderen weer in het echt te zien. Ik heb nu een halve klas van elf kinderen, daardoor heb ik veel meer tijd om leerlingen individuele aandacht te geven. Dat had wat mij betreft zo mogen doorgaan tot de zomervakantie. Je hebt nu echt even tijd om iedereen te zien en eventuele 'achterstanden' weg te werken. Tegelijkertijd is het goed dat we het schooljaar met de hele groep afsluiten.'

Op de hogescholen verwachten we dat het onderwijs pas na de zomervakantie weer wat opstart. Tot de zomer blijft het onderwijs dus op afstand. Maar ook als studenten straks weer naar KPZ mogen komen verwacht Trynke vaker gebruik te maken van digitale mogelijkheden.

Trynke: 'Ik heb gemerkt dat het opnemen van filmpjes eigenlijk helemaal niet spannend is en voor studenten heel nuttig. Zo gaf ik normaal gesproken aan het begin van een schakelunit altijd de beschrijving van de toetsopdracht. Voor studenten is het fijn om vooraf te weten wat er van ze verwacht wordt, maar eigenlijk zijn ze nog bezig met het afronden van de vorige schakelunit en is die toetsopdracht nog een beetje een 'ver van mijn bed show'. Nu neem ik die uitleg op, zodat studenten het te allen tijde weer terug kunnen kijken. Hetzelfde geldt voor instructie filmpjes over het doen van analyses of onderzoeksinstrumenten.

Tijdens colleges kost het veel tijd om hier aandacht aan te besteden en bovendien snapt de ene student het al lang, terwijl het voor een andere student nog steeds te snel gaat. Dit soort instructie filmpjes kun je ook prima opnemen, scheelt tijd in de colleges en studenten kunnen er zelf voor kiezen of ze het bekijken of niet. Dit ga ik zeker doorzetten. Tegelijkertijd mis je toch het echte contact met studenten, ik hoop dat ik ze na de zomervakantie snel weer in het echt zie.'

Lesgeven in lockdown: het vraagt een groot aanpassings- en innovatievermogen van leraren, maar levert daardoor ook weer mooie nieuwe inzichten op waar we in de toekomst weer op verder kunnen bouwen. Toch hopen we dat alles snel weer écht normaal wordt!

OVER DE AUTEURS

Erik Lei is meester van groep 7 op dr. J. Botkeskoalle in Damwoude. Hij is tevens één dag in de week actief op het bestuursniveau als bovenschools ICT-coördinator, daarvoor maakt hij geregeld filmpjes met ict-innovaties te vinden op het instagram-account @roobros.

Trynke Keuning is hogeschooldocent op KPZ en geeft onderwijs in de master Leiderschap en Innovatie Kind en Educatie (MLIKE). Daarnaast doet ze postdoc onderzoek naar interprofessionele samenwerking.

WERELDKIDZ WORDT THUISKIDZ

De afgelopen maanden heeft het onderwijs een ongekennde periode beleefd. Wat tot voor kort ondenkbaar leek, gebeurde in maart 2020: de scholen werden gesloten. Wat bracht dit teweeg in een schoolorganisatie, hoe werd het thuisonderwijs georganiseerd en tot welke kansen heeft deze periode geleid?

Erna de Gelder gaat in gesprek met bestuurder Wubbo J. Wever, die er trots op is hoe zijn schoolleiders en de leraren van Wereldkidz ThuisKIDZ voor de leerlingen gerealiseerd hebben. Wereldkidz is een innovatieve organisatie met 26 basisscholen en twee scholen voor speciaal onderwijs (4700 leerlingen en 550 medewerkers).

WIJ GAAN DIGITAAL!

Wubbo vertelt over zondag 15 maart: WereldKidz is de hele dag online. Het is spannend: gaan we onze scholen sluiten, gaan alle basisscholen dicht? De dagen daarvoor zijn we gemaild door bezorgde ouders: sluit de scholen! Dit zijn bezorgde medici, waaronder een lid van het crisisteam van het Utrecht Medisch Centrum. Zondagmiddag worden de ouders alvast via de ouderapp geïnformeerd: bereid je voor, de scholen gaan morgen waarschijnlijk dicht. Die avond informeren we iedereen: 'De scholen gaan dicht. Wij gaan digitaal'.

We zijn voorbereid, want uiteraard zagen we aankomen dat de scholen over zouden moeten schakelen naar afstandsonderwijs. Voor Wubbo is het duidelijk, ook dit afstandsonderwijs moet innovatief en goed doordacht zijn. Ruim daarvoor heeft hij de schoolleiding al gevraagd om met hun teams na te denken over 'het nieuwe onderwijs'. In dit weekend wordt er volop gewerkt, teams komen op zondag naar school.

De eerste dagen is er veelvuldig overleg met de schoolleiders. Aanpak en oplossingen worden uitgewisseld, scholen die al een stap verder zijn, zijn een voorbeeld voor collega's. Eén van de clusters heeft op basis van bestaande groeimodellen voor organisaties zelf een '*Corona Readiness groeimodel*' ontwikkeld, met de fasen van 'het nieuwe onderwijs': van chaos naar extra.

Alle scholen streven naar fase 5, het digitaal creëren van een zo normaal mogelijke schooldag voor en met de leerlingen. De voorwaarden binnen Wereldkidz zijn er: elk lokaal heeft een digitaal bord, elke medewerker heeft een Ipad, de 21st century skills zijn speerpunt en de kinderen zijn gewend om digitaal te werken met Ipads, chromebooks of andere tablets. De medewerkers zijn al redelijk digitaal vaardig, door deze crisis komen ze in een enorme leercurve.

Corona Readiness groeimodel

THUISKIDZ VOOR IEDEREEN

Wubbo is trots op wat in korte tijd bereikt is op de scholen. Binnen enkele dagen blijken we ook digitaal 'goed onderwijs' te kunnen verzorgen. Op dag één waren er al een aantal scholen online.

Het maken van instructiefilmpjes is best spannend: gelukkig kun je steeds een nieuwe opname maken. De kwaliteit van de instructie werd al doende steeds beter, de feedback van collega's is helpend.

Voor leerlingen is het soms ook wennen. Heerlijk, niet naar school, lekker uitslapen... het had zo mooi kunnen zijn. Maar om kwart voor negen staat je vader naast het bed met de telefoon: 'Je juf!'. 'Oh ja, juf, euh... ik sliep nog'. 'Dag Sem, je klas is online, we missen jou, wil jij ook even inloggen?'

ThuisKidz gaat voor 'goed onderwijs' voor alle leerlingen. Niet iedereen is direct aangesloten, dat vraagt creativiteit. De leraren hebben zich ingezet zodat uiteindelijk alle leerlingen in beeld zijn. Dat vraagt veel telefoontjes en huisbezoeken. Door deze huisbezoeken, vaak in de vorm van brievenbusgesprekken, leggen we uiteindelijk de laatste contacten: gelukkig zijn alle leerlingen nu in beeld en aangesloten.

Alle leerlingen kunnen online. De scholen hebben hun devices uitgeleend. Voor de leerlingen van de

AZC-school was er niet direct een oplossing: de gemeente gaf niet thuis. Daar hebben we zelf in voorzien. Het is prettig om een robuuste organisatie te zijn, in staat om iets extra's te kunnen doen als de situatie daarom vraagt.

DAGRITME IN THUISKIDZ

ThuisKidz is niet vrijblijvend en het dagritme is belangrijk. 's Morgens start de groep. Dat kan een groepsgesprek zijn, maar vaak ook een activiteit: even de woorden van de week oefenen, een filosofie-activiteit of genieten van een verhaal dat juf voorleest. Daarna is het tijd voor Classroom en de website. Daar staat het dagplanning of week-programma. Je moet je wel even inloggen, maar gelukkig kunnen je ouders daarbij helpen. Op de website van de school of in Classroom vind je de opdrachten. Met een filmpje legt juf uit, wat je moet doen.

ThuisKidz betekent niet: login en ga aan de slag. Op verschillende manieren is er contact met school. Sommige leraren zijn de hele dag online, anderen kun je direct bereiken. Voor alle kinderen is direct contact gegarandeerd. Daarbij houdt elke leraar zicht op de leerlingen, is iedereen in beeld? Er zijn online gesprekken met groepjes of individuele kinderen. Er zijn 'MEETs' met de hele groep, soms is het nodig om een leerling even te bellen.

THUISKIDZ DE INHOUD

Online onderwijs gaat natuurlijk over de basis, die moet op orde zijn. Met platforms zoals Snappet en Ginzy worden thuis de basisvaardigheden geoefend. Maar WereldKidz biedt meer zoals:

- uitdagingen voor de leerlingen in de Topklassen;
- extra en verdiepende opdrachten;
- muziekonderwijs;
- hints om te bewegen;
- suggesties voor creatieve activiteiten;
- tips voor school-TV.

Ook in deze coronatijd vragen sommige leerlingen meer zorg. Naast de 'gewone' activiteiten passend onderwijs doen we meer. Zo is er in groepsgesprekken aandacht voor de sociaal emotionele ontwikkeling, zijn leraren bereikbaar, soms tot 's avonds laat. Leerlingen die kwetsbaar zijn / met een complexe thuissituatie worden naar school gehaald. En de scholen in Maarssen hebben 'een team executieve functies', zij hebben regelmatig contact met de leerlingen die moeite hebben om tot leren te komen.

THUISKIDZ EN SCHOOLKIDZ

Na de meivakantie mogen de scholen weer open, 'voor de helft'. Wubbo vertelt over de keuzen die de scholen van Wereldkidz samen hebben gemaakt. De leraren zijn enthousiast digitaal onderwijs blijven verzorgen, waarbij de leerlingen vanuit huis een deel van de dag online het programma in de klas volgen. Een bijzondere manier om gezamenlijk de dag te beginnen met een kringgesprek of samen de rekeninstructie te volgen, waarbij de helft van de leerlingen fysiek aanwezig is en de andere helft online. Op deze manier krijgen de leerlingen vier dagen per week 'goed onderwijs' aangeboden en heeft de leraar een dag tijd voor de voorbereidingen.

Ben je thuis aan het werk en heb je een vraag of heb je een lesje nodig? Schrijf in de tabel hieronder je vraag, dan komen de digitale juffen je zo snel mogelijk helpen. Natuurlijk hebben we ook andere kinderen om te helpen, dus soms zul je even moeten wachten op je antwoord. Kijk dan of je al verder kunt gaan met ander werk in de tussentijd.

We sturen een antwoord via je wereldkidz e-mailadres of zetten het antwoord hieronder in de lijst. Dus hou beiden in de gaten!

UIT DE NIEUWSBRIEF VAN CLUSTER MAARSSSEN

We zien dat de kinderen, onder begeleiding van hun ouders, hard werken aan de opdrachten uit ThuisKidz. De classroom voor de leerjaren 1-2 is gevuld met inspiratie-opdrachten. In de overige classrooms staan de basisvakken lezen, taal en rekenen centraal. Met daarbij voor de liefhebbers een ruim aanbod aan keuze-activiteiten.

De leraren ondersteunen de kinderen waar mogelijk met korte instructie-filmpjes, instructie-meets en vragen-meets.

PIJLERS ONDERWIJSCONCEPT

Belangrijke pijlers van ons onderwijs-concept zijn: de sociaal-emotionele ontwikkeling en het onderwijsaanbod afgestemd op de onderwijsbehoefte. We doen ons uiterste best deze pijlers een duidelijke plek te geven binnen ThuisKidz. Zo organiseren de leraren dagelijkse contacten met de hele groep en in kleine groepjes via Meet en Chat en worden leerlingen met uitdagingen op EF (executieve functies) ondersteund door de EF-specialisten. Voor de onderwijsarrangementen zijn er inmiddels aparte classrooms en meets voor de leerlingen die leren in de leesdojo, het intensief arrangement lezen, het taalarrangement, de plusklas en tienerkidz.

Wat heb je geleerd uit deze periode, waar je later nog iets aan hebt?

THUISKIDZ EVALUEREN

Binnenkort gaan we ophalen wat de afgelopen periode ons heeft gebracht. We zijn niet zo bang voor 'opgelopen achterstanden' onze leerlingen zijn veerkrachtig en hebben zich ontwikkeld met ThuisKIDZ. Er zijn leerlingen die hebben genoten van een prikkelarme omgeving. Anderen hebben genoten van de autonomie bij afstandsonderwijs. Een existentiële vraag voor ons rest: hoe gaan we ons onderwijs nu en straks vormgeven, met de ervaringen uit deze bijzondere periode. De leerlingen hebben al input gegeven:

Voor vragen of opmerkingen naar aanleiding van dit artikel kun je contact opnemen met Wubbo Wever via wubbower@wereldkidz.nl.

OVER DE AUTEURS

Erna de Gelder is hogeschooldocent pedagogiek en onderwijskundige op KPZ en geeft o.a. onderwijs in de bachelor deeltijdopleiding.

Wubbo J. Wever is voorzitter College van Bestuur van Wereldkidz. Hij is ooit begonnen als leraar basisonderwijs op Urk en werd op zijn zesentwintigste directeur in Harderwijk. Na diverse management- en adviesfuncties in het primair onderwijs, is hij sinds 2003 bestuurder bij verschillende schoolorganisaties.

Erna de Gelder in gesprek met Wubbo J. Wever

ONDERZOEKEN EN LESGEVEN IN CORONATIJD

Eindelijk! Het vierde jaar van de pabo staat voor de deur. Een jaar waarin ik zelfstandig voor de klas mag staan, zonder dat er constant iemand meekijkt. Een jaar waarin ik onderzoek ga doen op een school, waarmee ik een schoolteam en leerlingen verder kan helpen. Vol goede moed begon ik aan dit avontuur, dat om (achteraf) meerdere redenen een avontuur zou worden om nooit meer te vergeten.

De tijd vloog voorbij. Ik had plezier in wat ik aan het doen was. Tot plotseling het coronavirus roet in het eten gooide. Het hele jaar had ik gewerkt aan een ontwerp dat vanaf 16 maart 2020 uitgevoerd zou gaan worden in de praktijk. Helaas zorgde de schoolsluiting voor een andere wending. Een gevoel van teleurstelling ging door mij heen, omdat ik graag had gezien of mijn ontwerp effect had op de praktijk. Daarnaast kon ik ook hetgeen ik zo leuk vond niet meer doen, namelijk lesgeven.

ONDERZOEKEN IN CORONATIJD

Ik vroeg mij af hoe ik het ontwerp alsnog uit zou moeten voeren binnen het afstandsonderwijs. Mijn ontwerp moet namelijk de leraarvaardigheden met betrekking tot het stimuleren van eigenaarschap binnen IPC (International Primary Curriculum) in de groepen 3 en 4 vergroten. Terwijl op dat moment eigenlijk de ouders de rol van leraar gedeeltelijk op zich namen. Al snel werd geconcludeerd dat het niet haalbaar is deze leraarvaardigheden van ouders te verwachten. Ook zou het uitvoeren van het ontwerp in deze vorm veel vragen van de leraren, terwijl de werkdruk door het afstandsonderwijs al vergroot werd. Na enige tijd van onzekerheid, waarin ik mij afvroeg of ik nog wel af kon studeren zoals ik gepland had, kwam er nieuws van KPZ. Ik mocht de uitvoering van het ontwerp laten vallen. Hiervoor in de plaats moest een presentatie gegeven worden

over het ontwerp aan het schoolteam. Waarna er feedback gegeven moest worden op zowel het product als het proces.

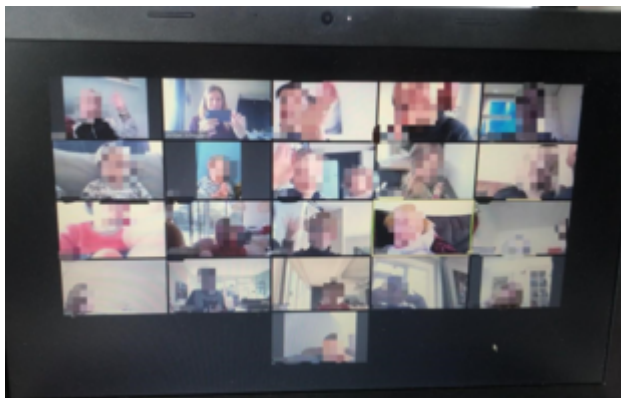
En zo geschiedde. Ik wilde een film maken, want op die manier zouden de leraren het op een zelf gekozen tijdstip kunnen bekijken en het feedbackformulier kunnen invullen. De film moest informatief, interessant en leuk zijn. Na enige tijd kreeg ik een idee dat aan deze voorwaarden voldeed: een stopmotion met playmobile poppetjes. Het filmpje bevat de relevantie van het ontwerp, de resultaten uit het vooronderzoek en de toelichting van het ontwerp. Hierdoor kon ik – anders dan gepland – toch mijn ontwerp laten zien. Het filmpje is te vinden op via (<https://www.youtube.com/watch?v=B2TiS7ZQwv8>). Terwijl de leraren de tijd kregen om een feedbackformulier in te vullen, ging ik verder met de rapportage van mijn thesis. Het was best lastig om antwoord te geven op de onderzoeksvraag, doordat het onderzoek door onvoorziene omstandigheden een andere uitkomst had.

De feedback van de leraren zorgde voor input voor de discussie. Zo werd er gevraagd naar de ervaringen van de leraren met betrekking tot het proces en het product. De leraren geven aan dat ze kansen zien om het ontwerp ook in de andere groepen te gebruiken (5 t/m 8). Ze willen wel het groeiformulier gaan gebruiken, maar ze denken dat het een tijdrovend proces zal zijn. Daarnaast benoemen de leraren dat ze graag in gesprek willen blijven met elkaar over het ontwerp. Om de implementatie van het ontwerp goed te laten verlopen, zal het ontwerp regelmatig op een teamvergadering aan bod dienen te komen.

Daarnaast zijn er aanbevelingen geschreven voor verschillende scenario's. De beginsituatie is namelijk nog niet duidelijk voor de start van volgend schooljaar. Mede door de betrokkenheid van de leraren van de Geert Groteschool, kon ik alsnog mijn thesis afmaken. Deze manier van afstuderen heeft creativiteit en innovatie van mij gevraagd. Naast de teleurstelling van het niet kunnen uitvoeren van het ontwerp, ben ik blij met hetgeen ik nu wel geleerd heb. Zo heb ik in korte tijd een informatief, interessant en leuk filmpje in elkaar gezet. Ook heb ik in een korte periode mijn onderzoek aangepast aan de nieuwe situatie. Deze manier van onderzoek heeft mij getoond hoe flexibel je kunt zijn als het nodig is.

LESGEVEN IN CORONATIJD

Waar mijn onderzoek toch nog in een andere vorm uitgevoerd kon worden, stond het fysieke lesgeven helemaal stil. Donderdag en vrijdag stond ik nog voor de klas. 'Tot maandag, tot maandag, tot maandag allemaal', zongen de kleuters vrolijk. Net als anders bereidde ik die middag de week erop

Op de bovenste rij, tweede van links, zwaait juf Amber Schouten naar haar leerlingen.

voor. Niet wetende dat het nog wel eens lang kon gaan duren voordat ik de kinderen weer zou zien. Zondagavond werd bekend dat de scholen vanaf 16 maart gesloten zouden worden. Dit riep meteen veel vragen op. 'Wat zijn de beweegredenen?' 'Gaan we onderwijs op afstand verzorgen?' 'Zo ja, hoe?!'. De week die volgde bestond uit overleggen, oplossingen bedenken en weer afwijzen en nog eens overleggen. Steeds kwamen er weer andere dingen waar we daarvoor nog niet aan gedacht hadden. Binnen een week werd een heel plan voor afstandsonderwijs opgesteld. Over één ding waren we het eens: er moest contact blijven. In de weken die volgden werden we in rap tempo wijzer op het gebied van videobellen en online lesgeven.

Iedere week vond er twee keer een ZOOM-moment plaats met de kleuters. Het was heel leuk om elkaar via deze weg toch nog te zien en te spreken. Middels een themaboekje probeerden we het thema dat centraal stond in de kleuterklas levend te houden. De kinderen vertelden hierover tijdens het videobellen en ouders stuurden verschillende foto's en filmpjes door. Naast het klassikale ZOOM-moment, belden we ook elke twee weken alle kinderen individueel. Ik vond het heel waardevol om zo de ervaringen van kinderen én ouders te horen.

De kinderen genoten van de spelletjes en activiteiten die we samenededen. Zo hebben we een keer bingo gedaan. De kleuters maakten zelf een bingokaart met zes getallen tot twaalf, vervolgens gooide ik online met de dobbelsteen. De kinderen konden dan zien welk getal het was en welke ze dus mochten afstrepen. Ordeproblemen of liedjes inzetten om de kinderen stil te krijgen waren even verleden tijd. Alle kinderen op 'mute' werkte perfect. Zo zei ik steeds: "Ik heb bij jullie allemaal het geluid even uit gezet. Zwaai maar als je mij kunt horen". Vervolgens zwaaien zo'n twintig lachende gezichtjes je toe. Dat is toch prachtig!

Ondanks de vele mogelijkheden binnen afstands-onderwijs ben ik blij dat we weer op school contact hebben met elkaar. Mooi om te zien hoe de kinderen gegroeid zijn, zowel cognitief als sociaal-emotioneel. De kinderen zijn ook letterlijk groter geworden en zijn er ineens veel minder tanden in de klas.

Het onderzoek is binnenkort te vinden op de HBO Kennisbank.

OVER DE AUTEUR

Amber Schouten is in juni 2020 afgestudeerd als leraar basisonderwijs aan KPZ.

KLEUR BEKENNEN: HOE BEN JIJ EEN LERAAR ALS GEEN ANDER?

Momenteel komen er bijna elke week berichten in de media over het nijpende lerarentekort. Steeds meer klassen zitten zonder leraar, waardoor de (ervaren) werkdruk van leraren toeneemt. Niet alleen zorgt deze toenemende werkdruk ervoor dat leraren meer stress kunnen ervaren, ook komt er druk te staan op de professionele identiteit van leraren (Pauw, Van Lint, Jongstra, Gemmink & Pillen, 2017). Want kun je onder druk nog de leraar zijn die je wilt zijn? Wellicht is deze vraag extra relevant voor de startende leraar. Vers van de opleiding komt de student met een ideaalbeeld over het onderwijs en met ideeën om dat ideaalbeeld vorm te geven. Eenmaal in de praktijk merkt hij dat het allemaal net wat anders loopt dan hij op de opleiding heeft geleerd. Gemmink (2020) laat in haar onderzoek zien dat het pedagogisch handelen van de leraar onder druk staat: voor leraren kan het bijzonder lastig zijn om in te spelen op de pedagogische behoeften van leerlingen. De kloof tussen opleiding of theorie en praktijk kan ervoor zorgen dat de startende leraar spanningen ervaart in het handelen naar zijn professionele identiteit (Pillen, 2013).

CITATEN

Alle citaten uit het artikel zijn antwoorden van derdejaars studenten op vragen uit de vragenlijst 'Professionele identiteit' die zij in november 2019 voor het derde jaar op rij hebben ingevuld.

'Ik wil leraar worden, omdat ik een rol wil spelen in de ontwikkeling van kinderen en ze wil laten groeien tot een goed persoon die kan functioneren in de huidige maatschappij.'

Hoe zorgt KPZ ervoor dat studenten klaar zijn om te werken in het onderwijs? Hoe ondersteunt KPZ de student in zijn professionele identiteitsontwikkeling tot een startbekwame leraar? Een leraar die om kan gaan met de druk op zijn professionele identiteit én kan handelen naar hoe hij als unieke leraar is?

Een student aan de pabo komt niet blanco de opleiding binnen. Voordat hij begint aan de opleiding heeft hij al meerdere ervaringen gehad met lesgeven. De herinneringen die hij heeft aan zijn eigen leraren en ervaringen die hij heeft opgedaan tijdens

Marieke Pillen in gesprek met Anouk van der Zee, student pabo voltijd 3

(vrijwilligers)werk met kinderen zorgen ervoor dat de student al een beeld heeft van de leraar die hij wel en vooral ook niet wil zijn. Die professionele identiteit wordt verder ontwikkeld op de pabo.

Elk vak en elke stage-ervaring draagt bij aan de vorming van het beeld dat hij heeft van het zijn van leraar (Pauw et al., 2017). Een leraar met een sterke professionele identiteit kan zijn handelen onderbouwen en staat stevig in zijn schoenen (Coldron & Smith, 1999). Leraren met een sterke professionele identiteit worden gekenmerkt door persoonlijkheden die in denken, doen en laten een inspirerend voorbeeld zijn voor zich ontwikkelende kinderen (KPZ, 2014).

‘Ik wil leraar worden, omdat ik ieder kind als individu wil zien. Ik hoop dat leerlingen later terugdenken aan hun basisschoolperiode en dan zeggen: die juf heeft mij gemaakt tot de student die ik nu ben. Zij heeft het verschil gemaakt tijdens mijn basisschoolperiode.’

Zeker belangrijk dus om studenten met een sterke professionele identiteit ‘af te leveren’ aan het werkveld. Misschien zelfs de basis om als startbekwame leraar aan de slag te kunnen. Formeel werken studenten aan hun professionele identiteit via de reflectielijn: aan de hand van verhalen over een gebeurtenis in de klas beschrijven zij wat zij daarvan hebben geleerd en passen hun handelen daarop aan. Door het proces van reflecteren krijgen zij zicht op wie zij zijn en willen zijn als leraar. Om een antwoord te vinden op de vraag hoe KPZ zorgt voor studenten met een stevige professionele identiteit gaat er nog een belangrijke vraag aan vooraf: Hoe verandert de professionele identiteit van de pabo-student gedurende de opleiding? Pas als de veranderingen in kaart worden gebracht kan er gekeken worden naar hoe de studenten (nog beter) begeleid kunnen worden in hun professionele identiteitsontwikkeling.

Om hier antwoord op te geven doet het lectoraat van KPZ sinds 2017 onderzoek naar de fasering van de professionele identiteit van aankomende leraren gedurende hun studieloopbaan. Een vragenlijst richtte zich eerst op het beroepsbeeld van de leraar. Studenten werden bevraagd op het beeld dat zij hebben van het beroep van leraar. Welke vaardigheden moet een leraar hebben? Welke kennis? Welke taken voert hij uit? En welk gedrag laat een goede leraar zien? De antwoorden die studenten geven zeggen veel over hun professionele identiteit, want hoe een student aankijkt tegen de vaardigheden, kennis, taken en gedrag van een leraar zegt iets over wat hij als leraar *‘vindt, voelt, weet, denkt, doet en kan’* (vgl. Pauw et al., 2017).

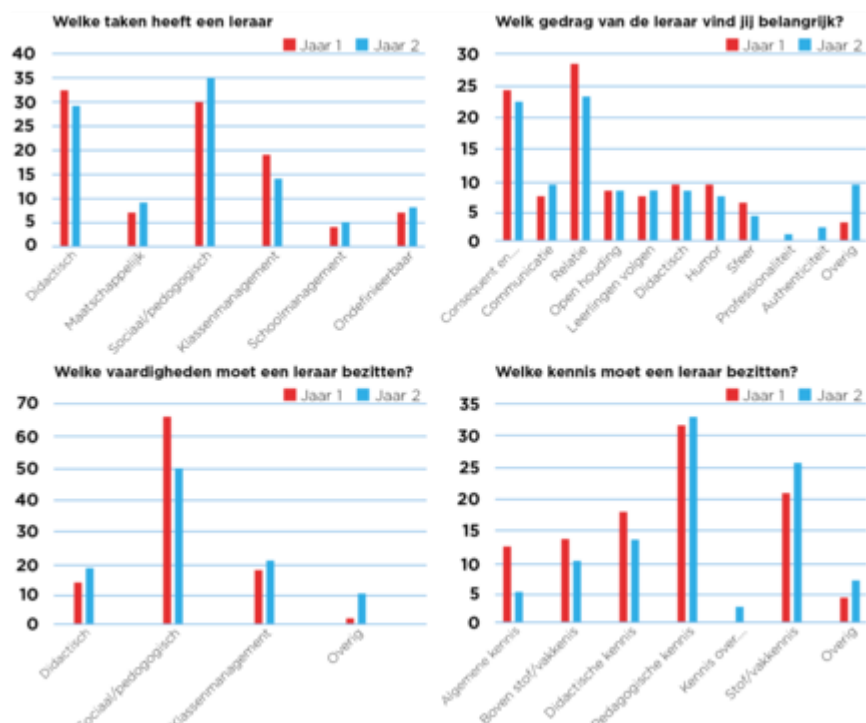
‘Een leraar moet zijn leerlingen op hun gemak kunnen stellen en voor een goede sfeer zorgen in de groep. Hij moet ervoor zorgen dat iedereen zichzelf kan en durft te zijn.’

In november 2017 heeft een groep van 118 eerstejaars studenten de vragenlijst ingevuld over hun beroepsbeeld van het beroep van leraar. In 2018 is aan deze, nu tweedejaars, studenten nogmaals gevraagd dezelfde vragenlijst in te vullen. In totaal hebben 87 studenten de vragenlijst ingevuld. Afgelopen november is de vragenlijst voor de derde maal afgenomen en ook in hun laatste studiejaar wordt deze groep studenten weer gevraagd naar hun beroepsbeeld. Over de veranderingen van de professionele identiteit gedurende de gehele pabo kunnen nu dus nog geen uitspraken worden gedaan. Wel vergelijken we de resultaten van de vragenlijst tussen het eerste en tweede jaar. Hoe is het beroepsbeeld van een net startende pabo-student veranderd na een jaar vol stage-ervaringen en pabo-vakken?

Het antwoord op deze vraag is dat het beroepsbeeld in dit eerste jaar weinig verandert. In figuur 1 (pagina 6) zijn overzichten te zien van de antwoorden die studenten van cohort 2017-2018 gaven in hun eerste jaar in vergelijking tot hun tweede jaar.

‘De leraar moet kennis hebben van alle vakken die hij geeft. Vakinhoudelijk moet een leraar sterk zijn, maar de leraar moet ook kennis hebben van het gedrag van leerlingen. Waarom gedraagt een leerling zich op een bepaalde manier? Wat is er dan aan de hand? Wanneer moet je als leraar ingrijpen?’

Wat over het geheel genomen opvalt, is dat studenten bij gedrag, vaardigheden, taken en kennis aangeven dat het sociaal/pedagogische aspect erg belangrijk is, aangenomen dat ‘relatie’ (bij gedrag) ook aan te merken is als sociaal/pedagogisch aspect. Bij alle onderdelen is ook een didactisch aspect te onderscheiden. Daar scoren studenten juist wisselend op. Blijkbaar is het voor een leraar een belangrijke taak, maar vinden studenten het (vooralsnog) minder belangrijk om dat ook in vaardigheden en gedrag te laten zien dan bijvoorbeeld sociaal/pedagogische vaardigheden en gedrag.

Figuur 1 Beroepsbeeld van een leraar

TAKEN

De studenten geven aan dat de leraar voornamelijk een didactische en een sociaal/pedagogische taak heeft. Hierbij gaat het enerzijds vooral om het lesgeven zelf en anderzijds onder andere om het creëren van sfeer en veiligheid.

‘Leraren moeten kinderen begeleiden in hun leerproces, persoonlijke ontwikkeling stimuleren, groeps sfeer zo optimaal mogelijk, overleggen in een team, lesgeven, zelfstandigheid stimuleren etc.’

GEDRAG

Volgens studenten moet een leraar voornamelijk consequent en duidelijk gedrag laten zien en gedrag ten behoeve van de relatie met kinderen. Het gaat bij deze laatste om onder andere geduld en betrokkenheid tonen en positief zijn naar kinderen.

‘Een leraar moet een open en eerlijke houding naar kinderen hebben, maar vooral warmte uitstralen.’

‘Oprecht, duidelijk, rechtvaardig, eerlijk, sociaal en vooral jezelf zijn.’

VAARDIGHEDEN

Bij vaardigheden steekt één vaardigheid er in beide jaren er met kop en schouders boven uit: sociale en pedagogische vaardigheden. De studenten noemen hier onder andere inlevingsvermogen, communiceren en humor.

‘Een leraar moet aardig wat vaardigheden hebben: inlevingsvermogen, betrouwbaarheid, een luisterend oor, geduld, duidelijkheid, rust en creativiteit.’

KENNIS

Studenten benoemen dat pedagogische kennis de belangrijkste kennis is, op de tweede plaats staat vakkennis en op de derde plaats didactische kennis. Wat opvalt is dat pedagogisch en vakkennis in het tweede jaar nog iets belangrijker wordt gevonden dan in het eerste jaar, terwijl kennis over didactiek juist iets minder wordt gescoord in het tweede jaar. Concluderend kunnen we stellen dat studenten in de funderende fase (eerste en tweede leerjaar) vooral de sociaal/pedagogische kant van het beroep van leraar belangrijk vinden.

‘Een leraar moet kennis hebben van de verschillende vakken, verschillende aanpakken van leerlingen, mogelijke niveauverschillen van leerlingen (zowel herkennen als mee omgaan).’

Deze eerste resultaten geven al een beeld van hoe de student in de funderende fase het beroep van leraar schetst en dus ook hoe hij de rol van leraar voor zich ziet. Desalniettemin valt er nog veel te onderzoeken. Zijn er nog grote veranderingen als de student de profilerende fase (derde en vierde leerjaar) in gaat? Of verandert het beroepsbeeld wanneer de student zijn afstudeerstage gaat lopen? Maar ook: *waarom* verandert het beroepsbeeld? Welke ervaringen hebben gezorgd voor deze verandering? Om antwoord te kunnen geven op deze laatste vraag worden vijf derdejaars studenten geïnterviewd aan de hand van de narratieve verslagen die zij hebben geschreven in hun eerste en tweede leerjaar. Aan de hand van hun beschrijving van gebeurtenissen in de klas proberen we meer zicht te krijgen op de fasering van hun professionele identiteitsontwikkeling.

Uiteindelijk willen we met de resultaten van dit onderzoek een advies geven over hoe lerarenopleiders hun studenten (nog beter) kunnen begeleiden in de ontwikkeling van hun professionele identiteit. Op de VELON studiedag in november 2019 hebben we daarom input van de aanwezige lerarenopleiders gevraagd. Zij gaven aan wat vanuit hun curriculum belangrijk wordt geacht bij de begeleiding van studenten in hun professionele identiteitsontwikkeling, zoals ‘geef tijd en ruimte om met elkaar in gesprek te gaan’. Deze input kan gebruikt worden om het curriculum van de KPZ met betrekking tot professionele identiteit beter af te stemmen op wat studenten nodig hebben. Het is belangrijk om woorden te geven aan de professionele identiteit, oftewel kleur te bekennen. Alleen zo zal elke leraar op KPZ opgeleid worden tot een ‘leraar als geen ander’.

LITERATUUR

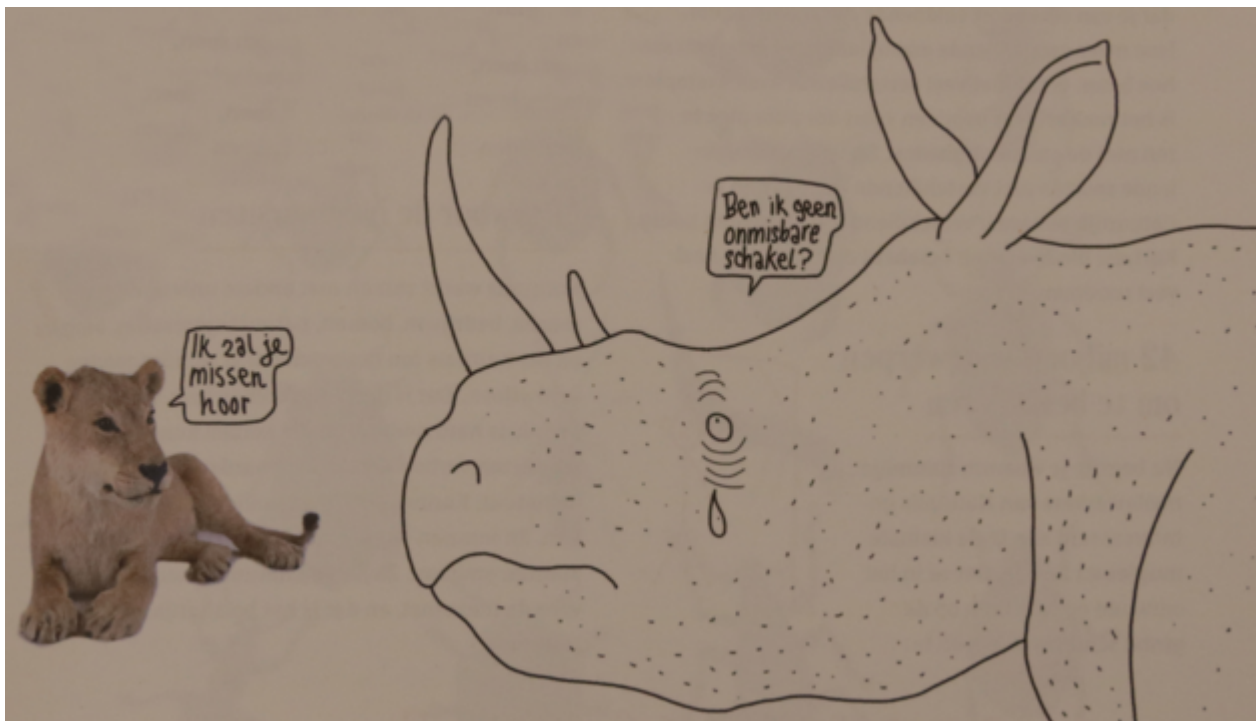
- Coldron, J., & Smith, R. (1999). Active location in teachers' construction of their professional identities. *Journal of Curriculum Studies*, 31(6), 711-726.
- Gemmink, M.M., Fokkens-Bruinsma, M., Pauw, I., & Van Veen, K. (2020). Under Pressure? Primary School Teachers' Perceptions of Their Pedagogical Practices. *European Journal of Teacher Education*, 43(2), 1-15.
- KPZ. (2014). *Aanvraag bijzonder Kenmerk. De ontwikkeling van de Narratieve Professionele Identiteit*. Zwolle: KPZ.
- Pauw, I., Van Lint, P., Gemmink, M., Jongstra, W., & Pillen, M. (2017). *Een leraar als geen ander. Ontwikkeling van professionele identiteit van leraren door verhalen*. Antwerpen: Garant.
- Pillen, M. (2013). *Professional identity tensions of beginning teachers (Proefschrift Technische Universiteit Eindhoven)*. Eindhoven: Eindhoven School of Education.

AUTEURS

- Christa Dekker, masterstudent Onderwijskunde, Universiteit Utrecht,
- Dr. Marieke Pillen is docent-onderzoeker, onderzoeksgroep lectoraat Narratieve Professionele Identiteit, Kenniscentrum, KPZ
- Dr. Ietje Pauw, lector Narratieve Professionele Identiteit, Kenniscentrum, KPZ

WAT EEN KANJER VAN EEN BEEST EN WAT EEN BEEST VAN EEN BOEK...

(...) voor iedereen die álles wil weten. Bijvoorbeeld hoe je een gevecht met Tyrannosaurus rex zou kunnen winnen, hoeveel bomen je in de Amazone vindt, hoe een wereld er zonder hommels en bijen uitziet, hoe een pijnboom in Barcelona via een ondergronds netwerk verbonden is met een berk in Wladiwostok, wat het sterkste gif ter wereld is, welke verborgen boodschap een schelp van honderdduizenden jaren geleden bevat en zelfs hoe gras groeit... (inleiding van T.rex tot tandjesgras)

En weer heeft successchrijver Schutten het geflikt: het is hem opnieuw gelukt een sterk boek over van alles en nog wat te schrijven dat nieuwsgierigheid opwekt, bevredigt en opnieuw prikkelt. Een boek

waarbij je feiten op het web gaat checken en na het lezen met jezelf afsprekt om in de vakantie naar het nieuwe Naturalis in Leiden te gaan.

'Bij Naturalis gebruiken we verwondering als vertrekpunt om te leren. Wij ontdekken samen de rijkdom van de natuur. Wat iemand ook weet, er is altijd meer om enthousiast over te zijn, meer om te leren en meer om te onderzoeken.'

(Bron: site van Naturalis)

Je kunt het natuurlijk ook zo stellen: weer heeft Naturalis het geflikt: samenwerken met een jeugdboekenauteur en een sterke illustratrice om zo kinderen en hun begeleiders naar Leiden te lokken.

In 2016 mocht Daan Remmerts de Vries de opgraving van T.rex Trix in Noord Amerika van dichtbij meemaken en met allerlei onderzoekers en andere betrokkenen spreken. Dit leverde hem een zilveren griffel op voor zijn *T.Rex Trix in Naturalis* en voor het museum was dit een aardig visitekaartje: het is toch een grootse prestatie dat juist dit gave dinosaurusskelet permanent in Nederland te zien is... En dan nu bij de opening van het nieuwe Naturalis de samenwerking met Jean Paul Schutten die natuurlijk prima past in het plaatje van het museum. Heeft hij al eerder met het veelbekroonde *Het raadsel van alles wat leeft* laten zien hoezeer hij in staat is om complexe informatie op een goede en onderhoudende manier over te brengen, nu schrijft hij nog vlotter en maakt hij de informatie nog toegankelijker voor zijn jonge lezers – je blijft maar lezen en lezen.

Hij laat je op verschillende plekken in het boek nadenken over T.rex Trix en geeft leuke feitjes weg op een uitklapbare pagina waar ze in al haar postume glorie schittert. Hij neemt je mee langs veel bijzondere schepsels: hoe ziet een zeewolf eruit en een cactusvleermuis, een vliegend draakje of een geelneusclownlantaarndrager? Dan gidst hij je weer langs de beroemde darwinvinkjes, de javamens, de Tiktaalik en andere iconen van de evolutieleer. De bladspiegel is speels, de illustraties verhelderend en uitnodigend en de gekozen invalshoeken soms verrassend:

'Stel je eens een denkbeeldige planeet voor, de planeet Supersaai X3. Op die planeet leven maar drie levende soorten: mensen, koeien en gras. (...) Zou je op deze planeet kunnen overleven?'

Met deze vraag wil hij een bewustwording op gang brengen en toelichten waarom Naturalis zo veel verschillende soorten bewaart en hoe belangrijk biodiversiteit is voor het leven op aarde – wel jammer overigens dat hij de neushoorn laat sneuvelen in zijn betoog – dat zal het wildbeheer in Afrika beslist niet met hem eens zijn.

Schutten werkt veel met vragen en dat komt vaker voor bij informatieve boeken, maar wat maakt dit boek dan een echt Schuttenboek? Waarschijnlijk zijn rechtsreekse benadering van zijn lezerspubliek, die hij keer op keer een hoofdrol gunt in de menselijke geschiedenis. De lezer wordt met je aangesproken en wordt regelmatig uitgenodigd zich te verplaatsen in het ding of dier dat besproken wordt. Op één uitzondering na overigens en grappig verwoord: *'Een mens lijkt meer op een chimpansee dan op een kwal- als het goed is tenminste.'*

LITERATUUR

- Jan Paul Schutten, *Van T.rex tot tandjesgras. De schatten van Naturalis*, 2019 Gottmer/Naturalis (ill. Wendy Panders),
- Jan Paul Schutten *Het raadsel van alles wat leeft en de stinksokken van Jos Grootjes uit Driel*, 2013 Gottmer (ill. Floor Rieder), (gouden griffel)
- Daan Remmerts de Vries, *T.Rex Trix in Naturalis*, Leopold, 2016 (zilveren griffel)

AUTEUR

Drs. Hugo van den Ende, hogeschooldocent taal

DE MEERVOUDIGE KRACHT VAN SCHURENDE EN NABURIGE TEKSTEN

Pelle was altijd al een leesliefhebber. Zo las hij als achtjarige zowel thuis als op school veel fantasieverhalen en ook ging hij volledig op in informatieve boeken, waarin hij van alles leerde over het leven. Het was daarom niet zo verwonderlijk dat hij in vriendenboekjes bij de vraag *hobby's* altijd *lezen* opschreef. Des te verwonderlijker was het dat hij in diezelfde boekjes een paar regels daaronder achter de vraag *saaiste schoolvak* altijd weer *begrijpend lezen* invulde....

Het leesonderwijs krijgt op dit moment landelijk veel aandacht; het zou te weinig uitdagend en uitnodigend zijn. Begrijpend lezen zou een te geïsoleerde plaats hebben in het onderwijs, de didactiek zou tekort schieten en er zou beter gemonitord kunnen worden met meer ruimte voor formatieve feedback. Daarnaast zou de aandacht voor de ontwikkeling van leesmotivatie tekort schieten (Taalunie, 2019). De laatste peiling van PISA (Programme for International Student Assessment) toont onomwonden aan dat leesprestaties en leesmotivatie onder Nederlandse jongeren dalende zijn. Dit signaal is breed opgepakt (zie: Gubbels, Van Langen, Maassen, Meelissen (2019) waarin onder andere de resultaten voor leesbegrip en leeshouding in vogelvlucht besproken worden. De Raad voor Cultuur en de Onderwijsraad (2019) pleiten in hun zogenaamde 'Leesoffensief' voor een sterke leescultuur waarin leerlingen blijvend gemotiveerde lezers worden die in staat zijn om dieper te lezen.

KPZ experimenteert al een aantal jaren met de inzet van zogenaamde 'schurende en naburige teksten' in een leesbevorderende context (Van den Ende, Jongstra, & Pauw, 2016). Dit komt er in het kort op

neer dat in twee- of drietallen een aantal teksten uit (recente) jeugdliteratuur besproken worden. De teksten gaan over hetzelfde onderwerp, vullen elkaar aan, maar kunnen ook op sommige punten tegenstrijdige informatie bevatten. Elk lid van de groep leest één tekst en brengt informatie uit de gelezen tekst in tijdens de gezamenlijke verwerking en bespreking van de informatie.

VAN AANSTEKELIJKE TEKSTEN VIA AANSTEKELIJK ENTHOUSIASTE LERAREN NAAR GEMOTIVEERDE LEZERS

De kracht van de aanpak is, dat de gekozen teksten de lezers proberen te verleiden tot het lezen; de teksten kennen een zekere gelaagdheid waardoor volwassenen zelf ook nieuwsgierig worden. De leraar is dus zelf enthousiast en hiermee verbaal en non-verbaal een geëngageerd rolmodel voor zijn leerlingen. Door zijn aanstekelijk enthousiasme ontstaat van nature een authentiek gesprek tussen leraar en leerlingen en tussen leerlingen onderling over de inhoud van de teksten en wordt lezen een gezamenlijk actief denkproces, waarbij de interpretatie van tekst vanuit de gedachten, kennis, vaardigheden en ervaringen van de lezers de werkelijkheid reconstrueert. De lezer verdiept en verbreedt dus na het lezen van deze tekst zijn kennis en is gemotiveerd om over het onderwerp meer te weten, dus meer te lezen.

Het gaat om rijke, authentieke teksten, waarin de auteur weliswaar fact checking gedaan heeft, maar ook door zijn schrijfstijl en het gebruik van ondersteunende illustraties de verbeelding prikkelt. Is het dan fictie of non-fictie? De grenzen kunnen diffuus zijn. We noemen deze teksten gemakshalve 'literaire informatieve teksten', vaak teksten die bijvoorbeeld door de griffeljury bekroond worden in de categorie informatief.

Neem bijvoorbeeld het recent bekroonde boek van Arend van Dam *De reis van Syntax Bosselman* (zie: Van den Ende, 2019 voor een recensie). In dit boek over slavernij combineert Van Dam geschiedenisverhalen over de slavernij met het persoonlijke verhaal van de hoofdpersoon, de Surinaamse Syntax die aan het eind van de negentiende eeuw naar Amsterdam reist. Daarnaast beschrijft Van Dam zijn zoektocht naar het zo goed mogelijk weergeven van een historische werkelijkheid, waardoor je niet alleen met Syntax en zijn reisgezelschap meeleeft, maar ook gaat nadenken over de keuzes die gemaakt zijn.

LEZEN MET GEZAMENLIJK FOCUSDOEL

Hoe ziet deze aanpak met schurende en naburige teksten eruit? In de voorbereiding selecteert de leraar een tekstset passend bij het te behandelen thema. Hij leest uiteraard zelf de teksten grondig en zorgt ervoor dat hij meer geschreven en indien mogelijk gesproken bronnen paraat heeft rondom het in de teksten besproken onderwerp. De leraar maakt bewuste keuzes ten aanzien van groepering en hij weet welke tekst bij welke lezer past. De teksten kunnen verschillend zijn wat betreft lengte, moeilijkheidsgraad, aantal ondersteunende illustraties, etc. De leerlingen werken in tweetallen, drietallen of viertallen, afhankelijk van hoeveel teksten er in een tekstset zitten.

De leraar kiest bewust voor een kortdurende werkvorm als boeiende start waarmee uiteindelijk relevante voorkennis geactiveerd wordt en de leerling geprikkeld wordt om verder te lezen. Belangrijk hierbij is dat de leraar zijn engagement toont bij het thema en bij de tekst en dat hij laat zien zich verder te willen verdiepen. Denk hierbij aan het stellen van een prikkelende vraag, een mysterie voorleggen, een eigen ervaring rondom het onderwerp in een verhaal delen, een stukje voorlezen, een beeld laten zien dat vragen oproept, of het oproepen van achtergrondkennis of blootleggen van misconcepties door middel van bijvoorbeeld een creatieve opdracht.

Naast het voorbereiden van een boeiende start bereidt de leraar één uitdagende opdracht voor, die leerlingen gericht laat lezen en gericht aan het denken zet over de thematiek. De opdracht bestaat meestal uit een beperkt aantal vragen die de gedachtensprongetjes van de schrijver ophelderen, die bruggetjes (laten) bouwen tussen verschillende delen van de tekst of die in schemavorm belangrijke zaken op een rijtje zetten en argumentatiestructuren helpen te verhelderen. De vragen zijn zo opgesteld dat de lezers met elkaar checken of het beeld dat ze van tevoren hadden over een stukje werkelijkheid nog hetzelfde is na de bespreking van de gelezen teksten. Waar mogelijk heeft de leraar ook vragen bedacht, gericht op het checken cq verhelderen van

de woordenschat van de leerlingen en zo bijdragen aan begripsvorming. Ook hierbij geldt de vraag of het beeld van een woord hetzelfde is voor bespreking van het woord zoals het in de context van de gelezen literatuur gebruikt wordt, of dat het beeld nu verdiept dan wel aangescherpt is.

Wat gebeurt er tijdens de onderwijsactiviteit? Na het activeren van voorkennis en de boeiende start gaat iedere leerling zijn tekst lezen. Iedere leerling krijgt de hele tekstset, maar leest in eerste instantie zijn eigen tekst en krijgt de ruimte om zich te laten verwonderen. Deze verwondering deelt hij met zijn groepsleden. De teksten doen hier zelf hun werk. De leraar vermijdt hier beslist frontloading en oefent dus bijvoorbeeld niet kunstmatig de inzet van leesstrategieën of het geïsoleerd voorbespreken van vermoedelijk moeilijke woorden. De leerlingen gaan lezen en naar aanleiding van de gezamenlijke opdracht gaan ze in gesprek om gezamenlijk tot een antwoord te komen. Iedere tekst, en dus iedere leerling, heeft een stukje van de puzzel. De opdracht leidt tot het herlezen van de tekst en tot interactie en discussie. De leraar is ondersteunend en handelt waar nodig vakdidactisch bij de groepjes (bijvoorbeeld modellen).

De les kan vervolgens plenair een vervolg krijgen, waarin de leraar kennis van verschillende domeinen kan verbinden, zijn eigen verwondering over het onderwerp kan delen en vragen kan stellen om de mate van dieper begrip te achterhalen. In deze fase treedt hij ook op als leesbevorderaar en reikt hij teksten en andere bronnen aan leerlingen aan, die ze op een later moment, bijvoorbeeld tijdens het vrij lezen/stillezen zelf kunnen verkennen en lezen.

UITGANGSPUNTEN WERKEN MET SCHURENDE EN NABURIGE TEKSTEN

Het doel van de aanpak met schurende en naburige teksten is om gemotiveerde, leesvaardige en kritische lezers op te leiden die hun kennis opbouwen en zo leren dat je in gesprek met anderen de omringende werkelijkheid steeds beter leert te doorzien.

De aanpak kent de volgende drie pijlers:

1. Leesmotiveerstimulans, door:

a. Inzet van ten minste twee authentieke, rijke, thema-gecentreerde teksten uit de jeugdliteratuur die schuren en/of elkaar aanvullen

De teksten wekken door hun inhoud, schrijfstijl en ondersteunende illustraties nieuwsgierigheid op en dragen zo bij aan een leesmotiveerstimulans bij leraar én leerling. De leraar geniet zelf door de gelaagdheid in de teksten. Doordat ze elkaar

aanvullen en/of een beetje tegenspreken op een bepaald thema, dragen ze bij aan kennisopbouw. De teksten zijn oorspronkelijk dus niet kunstmatig ingekort.

b. De lezende leraar als leesbevorderaar en inspirator

De leraar heeft de teksten zelf gelezen. Hij deelt zijn leeservaringen en is zowel non-verbaal als verbaal aanstekelijk in zijn enthousiasme. Hij reikt als leesbevorderaar voortdurend passende literatuur aan, en monitort de leesmotivatie. Hij heeft kennis van actuele jeugdliteratuur, waaruit hij veel teksten (verschillende genres) selecteert.

2. Interactie met en over de teksten met wederzijdse afhankelijkheid en ruimte voor een kritische leeshouding

Lezen als sociaal proces van betekenisconstructie met benutting van meervoudige mentale verbeelding. Er is aandacht voor zowel de interne dialoog van de lezer met de tekst, als de externe dialoog van de lezers over de schurende en naburige teksten. Doordat de teksten elkaar aanvullen of tegenspreken en iedere lezer zijn eigen tekst heeft, hebben lezers elkaar nodig in het reconstructieproces. Naast kennisopbouw en de ontwikkeling van intersociale competenties door interactie, wordt tevens een kritische leeshouding en daarmee het oordeelsvermogen ontwikkeld. De leraar daagt zijn leerlingen voortdurend uit gezamenlijk in interactie na te denken over complexe vraagstukken.

3. Domeinverbindend leren met jeugdliteratuur

Teksten worden gezien als een verrijking van (het denken over en begrijpen van) de werkelijkheid. Jeugdliteratuur wordt voor diverse doelen ingezet op meer momenten van de dag. De leraar verbindt kennis van de verschillende domeinen in het curriculum en benut gedurende de dag (fragmenten uit) de jeugdliteratuur in meerdere onderwijsactiviteiten in het curriculum. Hierdoor kan een transfer plaatsvinden. Het lezen wordt niet gezien als vak, maar als vaardigheid.

De aanpak van schurende en naburige teksten zoals we deze een aantal jaren geleden ontwikkeld hebben, beantwoordt -zeer verheugend- aan veel adviezen uit de recente publicatie 'De vele kanten van leesbegrip' van Houtveen, Van Steensel en De la Rie (2019). De adviezen zijn gebaseerd op gegevens uit een grote literatuurstudie naar factoren in leesbegrip en leesmotivatie in het basisonderwijs:

1. werk aan het opbouwen van kennis;
2. bouw aan woordenschat;
3. zorg voor verschillende type geïntegreerde teksten en besteed aandacht aan tekststructuur;
4. leer leerlingen strategische lezers te worden;
5. discussieer met leerlingen over teksten;

6. integreer lezen en schrijven;
7. zorg voor een motiverende leesomgeving;
8. monitor ten toets leesbegrip in de klas;
9. differentieer.

Deze publicatie vormt een belangrijke onderlegger voor alle scholen die willen professionaliseren op het gebied van begrijpend lezen. De auteurs bespreken, naast de adviezen, op toegankelijke wijze wat leesbegrip in wezen is en hoe het tot stand komt. Ze lichten hierbij diverse theoretische modellen van het leesproces toe, waarbij ze aangeven dat het Constructie-Integratiemodel van Kintsch (zie o.a. Kintsch 2013) gezien wordt als 'het meest complete en verst uitgewerkte model' (Houtveen et al., 2019, p.7). De voorkennis van de lezer speelt een belangrijke rol in dit model en is een vertrekpunt voor het cyclische proces van begripsvorming en het daarmee opdoen van nieuwe kennis tijdens het lezen:

De twee termen in de naam van het model van Kintsch, constructie en integratie zijn beide cruciaal in het begrijpend-leesproces. Wanneer we lezen, gebruiken we onze kennis tezamen met onze waarneming van wat we denken dat er in de tekst staat, om letterlijk mentale representaties in het geheugen op te bouwen van wat de tekst betekent. Zodra deze representaties zijn gevormd, kunnen we de informatie uit deze modellen integreren met de kennis die al opgeslagen was in de hersenen. (Houtveen et al., 2019, p.7)

De aanpak van schurende en naburige teksten sluit aan op bovenstaande inzichten. De lezer verbindt door interne en externe dialogen zijn voorkennis en die van de ander met nieuwe kennis uit de teksten, verdiept zijn begripsvorming, wat leidt tot nieuwe verankerde kennis.

We hebben de afgelopen jaren geëxperimenteerd met schurende en naburige teksten in verschillende scholen. Leraren gaven aan dat ze blij verrast waren hoe leerlingen -ook de leesmijders- op konden gaan in het lezen en het dieper doordenken van het onderwerp en ook hoe leraren zelf verbaasd waren over het mooie aanbod van teksten uit de jeugdliteratuur. Ook horen we van leraren dat de aanpak veel van leraren en van scholen vraagt. In de eerste plaats kennis en beschikbaarheid van recente passende jeugdliteratuur, maar ook didactische vaardigheden, want hoe stel je vragen die leiden tot dieper lezen?

MEERVOUDIGE WINST VRAAGT OM MEERVOUDIGE AANPAK

De aanpak vraagt veranderingen op meerdere niveaus. Op schoolniveau vraagt het om en het faciliteren van een leescultuur (zie Raad voor Cultuur en de Onderwijsraad, 2019). We beperken ons hier tot het niveau van de leraren. De aanpak vraagt om een set nieuwe competenties. In de eerste plaats kennis van jeugdliteratuur, de vaardigheid om van alle leerlingen blijvende gemotiveerde lezers te

maken, en een attitude die leidt tot nieuw gedrag: het zelf lezen van jeugdliteratuur als essentieel onderdeel van het vak. In de tweede plaats vereist deze aanpak dat leraren kennis van de verschillende levensdomeinen goed kunnen verbinden en competent zijn om leerlingen voortdurend uit te dagen om over complexe vraagstukken na te denken n.a.v. de spiegels en vensters die jeugdliteratuur bieden. Lerarenopleidingen hebben hierin een taak. Volgens deze visie behoort jeugdliteratuur toe aan alle opleidingsdocenten; niet alleen aan de taaldocenten. Jeugdliteratuur is hiermee een natuurlijk en concreet vertrekpunt om samenwerking tussen opleidingsdocenten te initiëren en het domeinverbindend opleiden te verstevigen.

EXPERIMENT MET SCHURENDE EN NABURIGE TEKSTEN BIJ HISTORISCH REDENEREN

Om te onderzoeken in hoeverre deze vernieuwende benadering wat nadrukkelijker vanuit moderne geschiedenisdidactiek ondersteund kan worden is in september 2019 een professioneel leernetwerk (PLN) gestart met vier leraren uit het basisonderwijs, drie opleidingsdocenten geschiedenis en vier opleidingsdocenten taal van de lerarenopleiding basisonderwijs. In totaal doen 23 leraren en 374 leerlingen van groep 5 t/m 8 mee in dit project.

In de afgelopen maanden zijn we gezamenlijk op zoek geweest naar een integrale aanpak die aansluit bij het geschiedenisonderwijs op een Jenaplanschool, twee 4xWijzerscholen en een IPC-school. We hebben met elkaar verkend wat goed werkt in deze aanpak en wat daarbij stimulerende en belemmerende factoren kunnen zijn. De vraag die hierbij steeds centraal stond was: hoe kunnen leraren in de midden- of bovenbouw recente jeugdliteratuur inzetten om daarmee het historisch redeneren op gang te brengen, dieper leesbegrip en plezier in lezen te bevorderen en daarmee bewust didactisch te handelen?

We experimenteren met de inzet van rijke, schurende en naburige teksten over geschiedenis en we richten ons op het historisch redeneren tijdens interactie over de teksten. De leraar krijgt een aantal boeken cadeau, waar de teksten uit komen, vertelt over zijn leeservaring en leent deze uit aan zijn leerlingen tijdens het vrij lezen. Met deze domeinverbindende aanpak willen we niet alleen bijdragen aan het vergroten van de kennis over de wereld, maar ook aan leesvaardigheid, leesplezier, en het historisch redeneren.

LITERATUUR

- Gubbels, J., Van Langen, A. M. L., Maassen, N. A. M., & Meelissen, M. R. M. (2019). Resultaten PISA-2018 in vogelvucht. Enschede: Universiteit Twente. doi: 10.3990/1.9789036549226.
- Houtveen, A.A.M., van Steensel, R.C.M., & De la Rie, S. (2019). *De vele kanten van leesbegrip. Literatuurstudie naar onderwijs in begrijpend lezen in opdracht van het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek en de Inspectie van het Onderwijs*. Geraadpleegd op 7 februari 2020, van: <http://hdl.handle.net/1765/119125>
- Kintsch, W. (2013). Revisiting the construction-integration model of text comprehension and its implications for instruction. In D.E. Alvermann, N. J. Unrau, & R. B. Ruddell (Eds.), *Theoretical models and processes of reading* (6th ed., pp. 807-840). Newark, NJ: International Reading Association.
- Raad voor Cultuur en Onderwijsraad (2019). LEES! Een oproep tot een leesoffensief. Den Haag: Raad voor Cultuur. Opgehaald van: <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/adviezen/2019/06/24/leesadvies>
- Segers, E., & Van Steensel, R. (Eds.). (2019). *Lekker Lezen; over het belang van leesmotivatie*. Stichting Lezen Reeks 30. Utrecht: Eburon.
- Taalunie. (2019). *Effectief onderwijs in begrijpend lezen; acties voor beter leesbegrip en meer leesmotivatie*.
- Van den Ende, H. (2019). Hollandse handelsgeest levert niet alleen maar tevreden gezichten op *Veerkracht* 16(3), 12-13.
- Van den Ende, H., Jongstra, W., & Pauw, I. (2016). *Lezen met begrip, een schoolvak of een attitude?* Presentatie op congres van Stichting lezen op 6 april 2016: Lezen Centraal. Van boeken word je beter. Geraadpleegd op 7 februari 2020 van: <http://www.lezen.nl/van-boeken-word-je-beter/over-het-programma>
- Van den Ende, H., Jongstra, W., & Pauw, I. (2015). Samen leren over begrijpend lezen in een professionele leergemeenschap. In A. Mottart, & S. Vanhooren (Eds.), *29ste Conferentie Onderwijs Nederlands*. pp. 53-56. Gent: Academia Press.

OVER DE AUTEURS

- Dr. Wenckje Jongstra, docent-onderzoeker, onderzoeksgroep lectoraat Narratieve Professionele Identiteit, KPZ
- Drs. Hugo van den Ende, hogeschooldocent taal
- Dr. Ietje Pauw, lector Narratieve Professionele Identiteit, KPZ

Dit project is tevens mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van de Stichting Lezen en De Versterking.

AANPAK LERARENTEKORT IN ONZE REGIO: WE GAAN DOOR!

Hoewel de regionale verschillen groot zijn, heeft vrijwel iedere school er mee te maken: het lerarentekort. In de scholen is dit voelbaar doordat er geen vervangers zijn en vacatures moeilijker worden vervuld. Op de opleidingen is het zichtbaar doordat het aantal studenten nog altijd minder is ten opzichte van tien jaar geleden.

Sinds de toekenning van de subsidies Regionale Aanpak Lerarentekort (RAL) in september 2019 pakken we, als schoolbesturen (ruim 50) en opleidingsinstellingen (zie ook kader) dit maatschappelijke probleem aan. We blikken terug op het afgelopen jaar en kijken vooruit, want met de toekenning van de subsidies Regionale Aanpak Personeelstekort (RAP) zetten we onze samenwerking de komende 2,5 jaar voort!

Het lerarentekort is een complex probleem. Er zijn verschillende oorzaken aan te wijzen voor het tekort dat is ontstaan en de komende jaren zal toenemen (Arbeidsmarktplatform PO, 2019). Opmerkelijk genoeg zijn daarbij ook de te verwachten tekorten lastig te vangen in prognoses. *“Een tekort aan leraren is helaas niet eenvoudig te definiëren. Het hangt af van de vraag wat je een toelaatbare omvang van een klas vindt, een maximale werkdruk, een maximum betrekkingsomvang, een minimale kwaliteit, bevoegdheid, et cetera. Op het moment dat leerlingen structureel naar huis gestuurd worden is natuurlijk wel evident sprake van tekorten. Maar dat wil niet zeggen dat er in de periode daarvoor nog geen tekorten zijn.”* (Adriaens, Fontein, & De Vos, 2019, p.1). Ook weten we nog onvoldoende hoe de interventies (vanuit het Ministerie OCW en vanuit de regio's) van invloed zijn op de te verwachten tekorten. In onze aanpak gaan we uit van de prognoses zoals deze in november 2018 zijn

geformuleerd (Adriaens & Fontein, 2018).

Dat betekent dat er in de regio Zwolle, Stedendriehoek en Noordwest-Veluwe, Drenthe en Flevoland een tekort wordt verwacht van in totaal 382 structurele fulltime banen.

HOE WE HET AANPAKKEN

De complexiteit van het probleem betekent dat we ons in de aanpak van het lerarentekort op meerdere facetten richten om het tekort op de korte-, maar ook middellange- en lange termijn te beïnvloeden. We richten ons op leerlingen in het voortgezet onderwijs en het beeld dat zij hebben van onze

REGIONALE AANPAK PERSONEELTEKORT (RAP)

Samenwerking tussen:

40 po besturen, zeventien vo besturen, drie mbo opleidingsinstellingen (Aventus, Deltion College, Landstede MBO) en drie hbo opleidingsinstellingen (Katholieke Pabo Zwolle, Hogeschool Viaa, Windesheim)

Deelnemende gemeenten:

Apeldoorn, Dalfsen, De Wolden, Dronten, Elburg, Epe, Ermelo, Hardenberg, Harderwijk, Hattem, Heerde, Hellendoorn, Kampen, Meppel, Noordoostpolder, Nunspeet, Oldebroek, Olst-Wijhe, Ommen, Raalte, Rijssen, Steenwijkerland, Twenterand, Westerveld, Urk, Wierden, Zwartewaterland en Zwolle.

Panelgesprek over het primair onderwijs. Presentator Boudewijn Koops in gesprek met Meester Sander (Sander Gordijn)

sector, het verbeteren van opleidingsroutes, de begeleiding van startende leraren/docenten, het realiseren van logische informatiestromen voor geïnteresseerden in het onderwijs (loket), het werven van verschillende doelgroepen, ontwikkeling van hybride docentvormen, het opleiden van statushouders, het anders organiseren van onderwijs en het ondersteunen van herintreders bij hun terugkeer naar het onderwijs. Met deze diversiteit aan activiteiten willen we op verschillende manieren het lerarentekort terugdringen.

SAMEN WERVEN

Eén van de activiteiten waar we ons op richten is het samen werven van geïnteresseerden voor het onderwijs. Dat betekent dat we als werkgevers en opleidingsinstellingen in de desbetreffende regio samen een beeld schetsen van het beroep, het volgen van de opleiding en opdoen van ervaring in de praktijk. Ook geven we een realistisch beeld ten aanzien van baankansen nu en in de toekomst. We hopen zo geïnteresseerden uit de regio te werven met als doel dat ze een passende opleidingsroute kiezen, zich kunnen verbinden aan een toekomstig werkgever en in de desbetreffende regio blijven wonen en werken.

Met het invallen van de coronacrisis hebben we deze

informatiebijeenkomsten online vormgegeven, met veel animo en nieuwe geïnteresseerden in het onderwijs tot gevolg! Tijdens de bijeenkomst worden geïnteresseerden geënthousiasmeerd, worden opleidingsroutes toegelicht en vinden panelgesprekken plaats met professionals uit het werkveld. Daarnaast maken geïnteresseerden kennis met Evelien Walraven, onze instroommakelaar, zie het kader. Want interesse hebben in het onderwijs is één, maar het daadwerkelijk maken van de overstap vraagt vaak maatwerk en begeleiding.

Evelien Walraven, instroommakelaar

'Als instroommakelaar help ik geïnteresseerden die overwegen om in het onderwijs te komen werken naar een geschikte opleidingsroute. Mensen met veel verschillende verhalen en achtergronden, maar met 1 duidelijk doel: leerkracht, pedagogisch professional, coach of instructeur worden. Ik heb naar aanleiding van online informatieavond contact met ruim 100 geïnteresseerden en ondersteun hen een onderbouwde keuze te maken. Momenteel stromen de eerste nieuwe docenten in aan de hbo's in regio Zwolle!'

De bijeenkomst is terug te kijken op internet via <https://www.hatseklas.nl/websinar-terugkijken/>

HERINTREDERSPROGRAMMA

Een ander voorbeeld is dat we herintreders met een programma faciliteren om de terugkeer te maken naar het onderwijs. Hoewel de herintreder weliswaar bevoegd is, voelt hij of zij zich niet altijd voldoende bekwaam en toegerust om weer voor de klas te staan. Zeker als dat tien jaar of langer geleden is. De spreekwoordelijke drempel is dan te hoog. Met het herintredersprogramma wordt de herintreder op verschillende vakken bijgeschoold en zijn kennis opgefrist en wordt casuïstiek behandeld tijdens intervisiebijeenkomsten. Dat levert tot dusver een goed resultaat op: alle herintreders werken vooralsnog in het onderwijs!

ANDERE INITIATIEVEN

Naast bovengenoemde initiatieven zijn er nog veel meer activiteiten verricht het afgelopen jaar: op het gebied van loopbaan- en beroepenoriëntatie (LOB), de inzet van het tutoringprogramma, verbeteren van het zij-instroomprogramma, versneld voor de klas-route en doorstroommogelijkheden, ontwikkeling van een app voor hybride docenten (docenten die zowel in de praktijk als in het onderwijs werken), het begeleiden van achttien statushouders naar tekortvakken in het voortgezet onderwijs, een netwerk van hr-professionals waarin gewerkt is aan een toolbox, uitvoeren van inductieprogramma's, netwerk rondom anders organiseren en nog veel meer. Onze regio dient daarbij als case study voor het Ministerie van OCW.

VAN AANPAK LERARENTEKORT NAAR AANPAK PERSONEELSTEKORT

Met de subsidies Regionale Aanpak Lerarentekort biedt het Ministerie van OCW regio's de mogelijkheid zelf een passende aanpak te bepalen. De komende jaren zal de focus breder worden. Want er is niet alleen een toenemend lerarentekort, er wordt ook een tekort verwacht aan schoolleiders en onderwijsondersteunend personeel. Daarmee verandert de subsidie in de naam Regionale Aanpak Personeelstekort (RAP) en verbreden activiteiten zich doordat we naast leraren/docenten ook ons gaan richten op schoolleiders en onderwijsondersteunend personeel.

Binnen de RAP zetten we onze successen van het afgelopen jaar voort en maken we een inhoudelijke verdiepingsslag. We werken in zeven programmalijnen aan de aanpak van het personeelstekort:

1. Samenwerken in de regio

Met deze programmalijn intensiveren we de samenwerking tussen besturen onderling en opleidingsinstellingen om zo nog meer gezamenlijk op te trekken in het ontwerpen en implementeren van initiatieven om de personeelstekorten te beïnvloeden. Concreet kan worden gedacht aan bijvoorbeeld het maken van afspraken over de werving in de regio.

2. Strategisch HR en arbeidsmarkt

In deze programmalijn richten besturen zich op het realiseren van integraal HR beleid ten aanzien van arbeidsmarkt en de toenemende personeelstekorten. Te denken valt onder meer aan beleid rondom werving, behoud van personeel, strategische personeelsplanning en toekomstige functievorming en functiehuis.

3. Loketfunctie

In deze programmalijn wordt de loketfunctie, die op dit moment in ontwikkeling is, verder doorontwikkeld. Doelstelling hiervan is geïnteresseerden in het onderwijs (tussen de 15-67 jaar) laagdrempelig en volledige informatie te verstrekken over het werken in het onderwijs en hen actief te begeleiden in hun zoektocht. Ook het imago van het beroep staat hierbij centraal.

4. Samen werven

Er worden, samen met besturen, voorlichtings-bijeenkomsten en (loopbaan) oriëntatieprogramma's verzorgd. Doelstelling is hiermee een grote diversiteit aan toekomstige onderwijsprofessionals te werven en te begeleiden naar een voor hen passende opleidingsroute en werkgever.

5. Toegerust voor de klas en op school

In deze programmalijn staat toegerust werken in de klas en op school centraal. De doelstelling hiervan is personeel te behouden voor de sector onderwijs. Er wordt een programma aangeboden voor herintreders, voor starters en starterscoaches. En er wordt aandacht geschonken aan leven lang leren en ontwikkelen in het onderwijs.

6. Onderwijs van de toekomst

Doelstelling van deze programmalijn is als bestuurders en onderwijsinstellingen een gezamenlijke visie te vormen op toekomst van het onderwijs enerzijds, en met elkaar interventies in te zetten om hiermee beweging in de regio verder op gang te brengen. Dit zal naar verwachting een positieve uitwerking hebben op meer gedifferentieerde rollen en functies in het onderwijs, waarmee de vraag naar professionals zal veranderen (andere vooropleidingen/achtergronden). Ook de hybride professional krijgt een plaats in deze programmalijn.

7. Onderzoek

In deze programmalijn staat onderzoek naar de kwaliteit en opbrengsten van gedane interventies in het kader van personeelstekort centraal. Doelstelling is om met deze programmalijn meer zicht te krijgen op de opbrengsten en waar nodig bij te sturen.

MEER WETEN?

Kijk op:

- www.hatseklas.nl
- www.kpz.nl/werkeninhetonderwijs
- Impressie regionale samenwerking – Youtube kanaal Hatseklas
- Terugkijken Webinar Werken in het Onderwijs – Youtube kanaal Hatseklas

LITERATUUR

Arbeidsmarktplatform PO. (2019). *Onderwijsatlas Primair Onderwijs 2019. De onderwijsarbeidsmarkt in beeld*. Arbeidsmarktplatform PO.

Adriaens, H., Fontein, P., & de Vos, K. (december 2019). *Landelijke en Regionale prognoses: De toekomstige arbeidsmarkt voor onderwijspersoneel po, vo en mbo 2019-2029*. Tilburg: CentERdata.

Adriaens, H., & Fontein, P. (2018). *De arbeidsmarkt voor leraren primair onderwijs 2019-2024*. Tilburg: CentERdata.

OVER DE AUTEUR

Jorien van Heerde is projectleider van de Regionale Aanpak Lerarentekort.

DE TOEKOMST VAN ONS ONDERWIJS: OP WEG NAAR DE PAFO?

Ons onderwijs is aan groot onderhoud toe, zo stelt een brede coalitie van onderwijsorganisaties. Op 21 januari jl. ontvouwde deze coalitie het discussiestuk De toekomst van ons onderwijs.

Het systeem piept en kraakt en de rek is eruit. De leesvaardigheid van leerlingen neemt af, er is kansengelijkheid, talenten worden onvoldoende benut, leerlingen- en studentenwelzijn staat onder druk en onderwijsprofessionals ervaren hoge werkdruk en weinig professionele ruimte. Ik ben het eens met de coalitie. De zorgen betreffen overigens niet alleen het onderwijs: er zijn demonstraties en stakingen, ook in andere velden binnen het publieke domein kraakt het. Belangrijke voorzieningen die aan de basis staan van onze wellevende samenleving functioneren niet goed; denk aan de zorg, het onderwijs, de politie.

Ondertussen buitelen de strategische agenda's en beleidsadviezen over het onderwijs over elkaar heen en beschrijft iedere instantie de aanbevelingen en strategische doelen voor de komende jaren. Enkele veel terugkerende thema's zijn leven lang ontwikkelen, samen opleiden & professionaliseren, regionale samenwerking, doorlopende leerlijnen, bevoegdheidstelsel, toegankelijkheid en flexibilisering.

Eén van de beleidsrapporten is het advies van de Onderwijsraad 'Ruim baan voor leraren', dat pleit voor een fundamentele herziening van de opleidings- en arbeidsstructuur in het onderwijs. De schotten tussen de onderwijsbevoegdheden moeten eruit om zodoende meer loopbaanmogelijkheden voor leraren te creëren. Dat draagt bij aan aantrekkelijkheid van het beroep en geeft meer mogelijkheden om anders te organiseren.

Ik zie voor me dat de pabo's zich omvormen tot lerarenopleiding funderend onderwijs met als nieuwe naam en afkorting pafu. Deze opleiding verzorgt de brede pedagogisch-didactische basis voor leraren werkzaam in wat we nu po en vo noemen. De pafu biedt naast die brede pedagogisch-didactische basis keuzemogelijkheden voor specialisaties naar leeftijdsgroepen en wellicht ook enkele meer vakinhoudelijke specialisaties; ik denk hierbij onder meer aan Nederlands, rekenen & wiskunde. Vakinhoudelijke specialisaties als scheikunde, economie, management & organisatie halen studenten ergens anders. Dat past in de flexibilisering van het onderwijs.

Die nieuwe pafu leidt leraren op voor een nieuw type school of integraal kindcentrum. Doorlopende leerlijnen, individuele leerlijnen, eerder beginnen met leren, gedifferentieerde overgangen: ontwikkelingsgericht onderwijs, waarin talenten kans krijgen en inclusie vanzelfsprekend is.

De relevantie en urgentie om de bakens te verzetten, is hoog. De maatschappelijke onrust, politieke aandacht en behoefte om te vernieuwen is groot. Het is tijd voor een herijking van de koers. Het Instellingsplan van KPZ beslaat de periode 2016-2021; we gaan dit kalenderjaar bouwen aan een nieuw strategisch beleidsplan voor de komende jaren. Thema's te over zou ik zeggen. Die thema's willen we graag met onze partners verkennen en uitdiepen, want opleiden doe je samen en we willen opleiden in netwerken.

Graag nodig ik je bij deze uit om met ons na te denken over onze missie, onze koers, de relevante thema's en de invulling daarvan. Hoe mooi zou het zijn als we samen aan die pafu gaan bouwen. Geef je reactie aan ons door via info@kpz.nl.

Ingrid Lammerse,
voorzitter College van Bestuur KPZ

INTERPROFESSIONELE SAMENWERKING RONDOM HET KIND; DOE MEE AAN DE 360-IPS-SCAN!

Om de ontwikkeling van kinderen optimaal te laten verlopen, werken professionals rondom het kind steeds meer samen, over de grenzen van hun eigen werkgebied. Op onder andere integrale kindcentra, vensterscholen en brede scholen wordt op diverse manieren invulling gegeven aan deze interprofessionele samenwerking. KPZ ondersteunt de verschillende professionals bij het opzetten en versterken van deze samenwerking en heeft een 360 graden scan voor interprofessionele samenwerking (IPS) ontwikkeld: de 360-IPS-scan.

WAT HOUDT HET IN?

Door middel van de 360-IPS-scan wordt vanuit verschillende perspectieven (gevarieerde professionals, ouders en kinderen) input gegenereerd om de huidige mate en kwaliteit van interprofessionele samenwerking in kaart te brengen.

De scan bestaat onder andere uit een online vragenlijst voor alle teamleden, interviews met een deel van de betrokken professionals en focus-interviews met een aantal kinderen (leeftijd 10-12 jaar). Een onderzoeker van het KPZ Kenniscentrum komt voor deze 360-IPS-scan een aantal dagen bij jullie op bezoek om de

interviews af te nemen en via participerende observatie aanvullende informatie te verzamelen. De input uit deze verschillende informatiebronnen vormt de basis voor een reflectiebijeenkomst waarin het team reflecteert op de uitkomsten en ontwikkelpunten bepaalt.

WAT KOST HET?

Deelname aan de 360-IPS-scan is gratis. Het deelnemen aan de scan vraagt wel een tijds-investering van medewerkers. Naast het invullen van de online vragenlijst (ongeveer 30 minuten) wordt een deel van de medewerkers geïnterviewd (ongeveer 45 minuten per persoon). Daarnaast is het wenselijk dat een groot en gevarieerd deel van het team aanwezig is bij de reflectiebijeenkomst.

WAT LEVERT HET OP?

Deze 360-IPS-scan geeft een diepgaand inzicht in de wijze waarop op dit moment interprofessioneel wordt samengewerkt binnen de organisatie. Na afloop van het bezoek van de onderzoeker ontvangen jullie een rapportage waarin de resultaten en ontwikkelpunten worden weergegeven.

DEELNEMEN OF MEER INFORMATIE?

Is je organisatie twee jaar of langer een interprofessionele organisatie (zoals een kind-centrum, vensterschool of brede school)? Dan kom je in aanmerking voor deze 360-IPS-scan. Afname vindt plaats in de periode september-november 2020. Je kunt zelf een voorkeur voor een afnameweek aangeven.

Deelnemen of meer informatie? Neem dan contact op met Trynke Keuning: t.keuning@kpz.nl

(W)ELKE LERAAR LEEST DIT?! WIJZE LESSEN. TWAALF BOUWSTENEN VOOR EFFECTIEVE DIDACTIEK

In de rubriek (W)elke leraar leest dit?! wordt steeds een boek besproken dat interessant is voor pedagogisch professionals die werkzaam zijn in het domein Kind en Educatie.

Deze keer *Wijze lessen. Twaalf bouwstenen voor effectieve didactiek* geschreven door: Tim Surma, Kristel Vanhoyweghen, Dominique Sluijsmans, Gino Camp, Daniel Muijs en Paul A. Kirschner.

Kijk eens naar de schaakopstelling. Een expert ziet meteen een variant van de Siciliaanse opening. Een leek ziet een schaakbord met schaakstukken. Wat je weet, bepaalt wat je ziet, en niet omgekeerd.

Zo is het ook met de leraar. Een belangrijk inzicht voor de leraar is dat hij als expert anders denkt dan de leerling als beginner. De leraar heeft rijke

voorkennis en kan zo nieuwe kennis meteen koppelen aan de bestaande kennis. Een leerling heeft deze kapstok nog niet. De leraar dient hier rekening mee te houden in zijn didactiek. Hij heeft hiervoor naast vakkennis ook vakdidactische kennis en pedagogisch-didactische kennis nodig.

Dit is een voorbeeld van een inzicht uit het boek *Wijze lessen: Twaalf bouwstenen voor effectieve didactiek*, op p. 19. Dit gratis te downloaden boek, dat in het najaar van 2019 is uitgekomen, is geschreven door zes onderzoekers uit Nederland en Vlaanderen. Het boek slaat een brug tussen wetenschap en de dagelijkse praktijk van het lesgeven. In het boek worden vijf inzichten gekoppeld aan twaalf bouwstenen voor effectieve didactiek. Je kunt het woord bouwsteen lezen als een instructieprincipe. De kennis komt uit twee wetenschapsvelden: de cognitieve psychologie en uit lerareneffectiviteitsstudies. Deze inzichten en principes zijn afkomstig uit talloze onderzoeken, die op een rijtje zijn gezet om evidence-informed uitspraken te kunnen doen.

In het boek worden **vijf inzichten** uit de wetenschap gekoppeld aan twaalf bouwstenen.

1. Het werkgeheugen heeft een beperkte capaciteit
2. De expert denkt anders dan de beginner
3. Generieke vaardigheden aanleren: het doel is niet altijd het middel
4. Leren is niet helemaal hetzelfde als presteren
5. Wat de meest effectieve leraren doen is... gewoon goed les geven

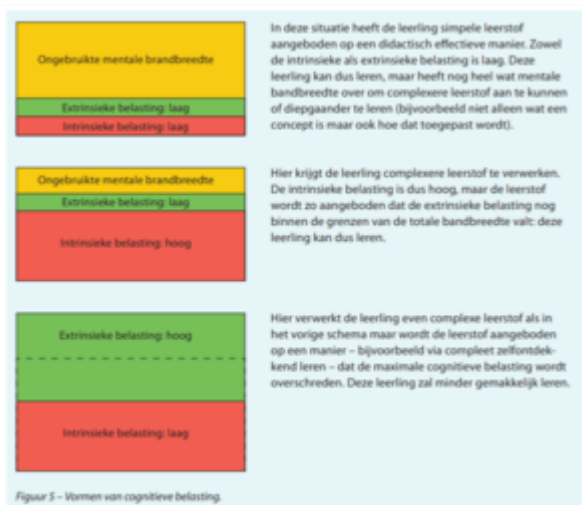
De **twaalf bouwstenen** voor effectieve didactiek zijn:

1. activeer relevante voorkennis;
2. geef duidelijke, gestructureerde en uitdagende instructie;
3. gebruik voorbeelden;
4. combineer woord en beeld;
5. laat leerstof actief verwerken;

6. zoek manieren om te achterhalen of de hele klas het begrepen heeft;
7. ondersteun bij moeilijke opdrachten;
8. spreid oefening met leerstof in de tijd;
9. zorg voor afwisseling in oefentypes;
10. gebruik toetsing als leer- en oefenstrategie;
11. geef feedback die leerlingen aan het denken zet;
13. leer je leerlingen effectief leren.

Hierboven hebben we al verwezen naar het tweede inzicht, hieronder nog een toelichting op het eerste inzicht: het werkgeheugen heeft een beperkte capaciteit.

Hoe kun je dit inzicht als leraar benutten? De auteurs leggen uit hoe leren werkt en bespreken het onderscheid tussen sensorisch (zintuiglijk) geheugen, werkgeheugen en langetermijngeheugen. Het werkgeheugen is als een trechter; je kunt er niet te veel tegelijk in gieten, en vooral bij nieuwe informatie is het heel belangrijk om bewust om te gaan met de trechter. Deze inzichten zijn gebaseerd op de cognitieve belastingtheorie. Deze zegt dat de mentale bandbreedte van je werkgeheugen (zeg de trechter) opgevuld kan worden met intrinsieke belasting (de complexe leerstof zelf) en extrinsieke belasting (belasting die niet met de leerstof te maken heeft, bijvoorbeeld de instructie van de leraar of de ruimte waarin geleerd wordt (achtergrondgeluiden). Als de trechter te vol loopt, wordt het leren naar het langetermijngeheugen geblokkeerd.

Figuur 1 Vormen van cognitieve belasting

De auteurs Illustreren dit mooi aan de hand van onderstaande plaatjes (passend bij bouwsteen 4 Combineer woord en beeld!) en geven vervolgens uitvoerige tips hoe je dit waardevolle inzicht kunt benutten in je lessen en waar je voor moet waken.

Effectieve instructie (lees: effectief lesgeven) zorgt er volgens de auteurs voor dat leerlingen meer en diepgaander leren met duurzame kennis en vaardigheden. Leren is hierbij niet helemaal hetzelfde als presteren (inzicht 4). Leren gaat uiteindelijk om het langetermijneffect en niet om een prestatie in een les.

DE KUNST VAN HET LERAAR ZIJN

Een terechte vraag van de lezer zou kunnen zijn, in hoeverre deze inzichten en bouwstenen one-size-fits-all zijn. De auteurs lichten o.a. deze kwestie toe in het hoofdstuk 'Onze wetenschappelijke basis' en geven aan dat het boek geschreven is vanuit het perspectief van lesgeven aan groepen leerlingen, omdat dat vaak de realiteit is. Instructie is echter volgens de auteurs een 'verzameling van de bewuste methodieken of werkvormen die de leraar gebruikt om het leren van leerlingen te ondersteunen (...) De kunst van het leraar zijn is het hebben van een goed gevulde gereedschapskist aan werkvormen die je kunt gebruiken in jouw eigen onderwijscontext zodat het werkt voor jouw leerlingen' (p.7). Het is dus aan de leraar zelf om te monitoren welke principes passen bij welke kinderen, en dit wordt ons inziens terecht een kunst en geen kunde genoemd.

Het boek is heel toegankelijk geschreven met veel suggesties voor in je praktijk en veel concrete voorbeelden. Weliswaar komen veel praktijkvoorbeelden uit het voortgezet onderwijs, maar de principes zijn hetzelfde. Er is dus voor elk wat wils: je kunt per bouwsteen uitvoerig lezen wat de meest effectieve leraren doen om het leren te bevorderen; je kunt je verdiepen in waarom de bouwstenen werken en meer lezen over de achterliggende theorieën; je kunt voorbeelden zien van leraren uit verschillende vakgebieden die de bouwstenen in praktijk brengen. Verder zijn er QR codes bij iedere bouwsteen, voor meer informatie (o.a. audiovisueel materiaal) en er is uiteraard een uitvoerige bronvermelding. Ook is er een online dossier, waar de meeste kernartikelen plus doorleessuggesties te vinden zijn (zie www.wijzelessen.nu; het boek is hier ook te downloaden).

Het boek is gelardeerd met doeltreffende citaten, bijvoorbeeld dit citaat van Hannah Arendt dat als motto voor het boek gekozen is: 'Onderwijs is het punt waarop we beslissen of we de wereld genoeg liefhebben om er verantwoordelijkheid voor te nemen'.

Ook staan er uitspraken bij de instructieprincipes die iedereen die lesgeeft tot dieper nadenken over zijn lesgeven zal aanzetten, bijvoorbeeld wat duurzaam leren voor jou als leraar betekent? We noemen een paar uitspraken die op zich los staan, maar ook met elkaar samenhangen:

'Verwar informatie niet met kennis. Informatie staat in een boek, op internet of hoor je vertellen. Kennis is al verwerkte informatie. Er is betekenis aan de informatie gegeven in je hoofd. Om te kunnen beoordelen of informatie correct is, is juist veel kennis noodzakelijk (in tegenstelling tot wat sommigen beweren in deze tijden)' (p. 20).

'We kunnen de snelheid van ons vergeetproces vertragen door vaker te oefenen' (p.24).

'Afwisseling van spijs doet leren (...) Een mogelijke reden waarom dit effect [interleaving effect] werkt, is omdat leerlingen zichzelf eerst de vraag stellen 'Naar wat voor probleem kijk ik?' in plaats van blindelings één enkele werkwijze toe te passen op elk probleem in de opdracht' (p. 155).

TOEPASSING IN JE KLAS EN IN JE TEAM

Hoe kan de leraar -in zijn toch al drukke bestaan- profiteren van dit boek? Door het gefaseerd te lezen. Hij kan de inzichten en bouwstenen uit dit boek gebruiken als ondersteuning bij het lesgeven en die bouwstenen selecteren, waarvan hij zelf vindt dat er kansen voor verbetering liggen. De bouwstenen kennen geen volgorde, en vormen nadrukkelijk geen afvinklijst. Het overzicht van de bouwstenen met concrete tips op pagina 32-33 is een mooi vertrekpunt. Dit boek leent zich ook goed voor teamprofessionalisering. Een mooie startvraag zou kunnen zijn: wat maakt een les goed? Je zou gezamenlijk een inzicht kunnen selecteren met bijbehorende bouwstenen en deze tegen het licht houden vanuit eenieders praktijkervaring. Je zou ook als team steeds een bouwsteen kunnen kiezen en op basis van het delen van elkaars ervaringen en op basis van teamreflectie verbeterpunten kunnen formuleren, waar je vervolgens op terug komt.

We zien dit boek als een mooie aanwinst voor alle leraren en daarmee voor alle leerlingen.

BESPROKEN BOEK

Wijze lessen. Twaalf bouwstenen voor effectieve didactiek.

Geschreven door: Tim Surma, Kristel Vanhoyweghen, Dominique

Sluismans, Gino Camp, Daniel Muijs en Paul A. Kirschner.

Gratis te downloaden op www.wijzelessen.nu, maar ook te bestellen bij Ten Brink Uitgevers, Meppel.

AUTEURS

- Dr. Wenckje Jongstra, docent-onderzoeker, onderzoeksgroep lectoraat Narratieve Professionele Identiteit, KPZ
- Dr. Ietje Pauw, lector Narratieve Professionele Identiteit, KPZ

AGENDA

7 OKTOBER 2020

OPEN AVOND

Tijdens de open avond wordt er voorlichting gegeven over de bachelor Leraar Basisonderwijs (voltijd en deeltijd) en de ad-opleiding Pedagogisch Professional Kind en Educatie. Studenten leiden de belangstellenden rond en medewerkers zijn beschikbaar voor vragen.

Adviesgesprek met een studiecoach

Tijdens de open avond zijn studiecoaches aanwezig om in gesprek te gaan over het professionaliseringsaanbod.

Online of op KPZ?

Indien de open avond op 7 oktober nog niet plaats kan vinden op KPZ, maar online, dan wordt dit op de site bekend gemaakt.

Tijd: 18.00 - 21.30 uur

Locatie: KPZ

Aanmelden: www.kpz.nl

4 NOVEMBER 2020

PROEFTUINBIJEENKOMST

Jeugdliteratuur benutten bij geschiedenis en leesonderwijs. Bijeenkomst met lezing van Arend van Dam, auteur van bekroonde kinderboekjes, en workshops.

Tijd: 14.30 - 18.00 uur

Locatie: KPZ

Aanmelden: www.kpz.nl

REDACTIE VEERKRACHT

Ietje Pauw
lector en coördinator KPZ
Kenniscentrum (eindredacteur)

Véronique Damoiseaux
hogeschooldocent Taal

Nanette Herfst
beleidsmedewerker PR en
Communicatie

Daniëlle Renirie
medewerker PR en Communicatie

De verantwoordelijkheid voor de inhoud van de bijdragen ligt uitsluitend bij de desbetreffende auteur(s). De redactie is verantwoordelijk voor selectie en plaatsing. De redactie behoudt zich het recht om wijzigingen in de tekst aan te brengen. Deze wijzigingen kunnen betrekking hebben op: de inhoudelijke kwaliteit, de bruikbaarheid voor de doelgroep en de helderheid in opbouw en formulering.

DESIGN

True Communications

VORMGEVING

Afdeling Communicatie KPZ

FOTOGRAFIE

Theo Smits: cover
Martin Savelkoel: p. 3
Kyra de Putter: p. 7, 8
Daniëlle Renirie: p. 17, 18, 19, 23, 29, 30
Nanette Herfst: p. 21, 25

Katholieke Pabo Zwolle
Ten Oeverstraat 68
038 - 421 7425
info@kpz.nl
www.kpz.nl

PORTRET

IRIS TE WIERIK

WOONPLAATS:	Wierden
GEBOORTEDATUM:	6 mei 1998
AFGESTUDEERD:	2019
WERKZAAM:	leraar groep 6/7 op Gerardus Majellaschool in Broekland

Ik sta positief en optimistisch in het leven. Dit vind ik erg belangrijk om aan kinderen mee te geven. Door kinderen te 'zien' kun je voor hen het verschil maken. Ik vind het belangrijk dat kinderen succeservaringen beleven. Leren en ontwikkelen is meer dan de kernvakken zoals rekenen en taal. Elk kind wil dingen leren (denk al aan lopen of fietsen), omdat het anderen iets ziet doen. Hierin vind ik dat ik een voorbeeldfunctie heb als leraar. Kinderen leren van en met elkaar, van volwassenen of de wereld om hen heen. Dit komt door de onderzoekende en zelflerende mindset die kinderen hebben. Ik wil kinderen begeleiden om zichzelf, anderen en de wereld te leren kennen.

Ik sta vier dagen per week voor groep 6/7. Ik probeer met de methode als leidraad de leerstof zo aantrekkelijk mogelijk te maken. Ik pas bijvoorbeeld coöperatieve werkvormen toe in mijn lessen, soms gaan we naar buiten met een spellingsopdracht of spelen we 30 seconds met de woorden van woordenschat. Door met rekenen eerst met concrete materialen aan de slag te laten

gaan en dit steeds verder uit te breiden naar formele sommen, wordt begripvorming gecreëerd. Ik vind het belangrijk dat kinderen hun eigen handelen ervaren, zowel op cognitief als sociaal-emotioneel gebied. Zelf ben ik creatief en dit probeer ik ook over te brengen op de kinderen. Ons klaslokaal is net een 'minimuseum' met de groepsopdrachten en individuele kunstwerkjes die de kinderen hebben gemaakt. Aan het begin van het schooljaar heb ik samen met de kinderen een vlog gemaakt gedurende de schooldagen om ouders een inkijkje te geven wat wij zoal doen op school. Met kerst hebben we een lipdub opgenomen. Ook heb ik binnen de bovenbouw 'Grej of the day' opgepakt. De algemene kennis wordt uitgebreid en verzameld op een datamuur in de school.

Een aantal mooie herinneringen aan KPZ zijn: het Eudaimonkamp, het begeleiden van de Bruijsweken, de werkweken, feesten, uitstapjes, dagen in studieruimtes, het maken van flashmobs, liedjes schrijven, pingpongen, helpen bij het promotieteam (dat doe ik nog

steeds!) en de afstudeerspeech. Tijdens de afstudeerspeech vergeleken we vier jaar KPZ met een feestje. Onze jaargang werd omschreven als energieke sfeermakers en initiatiefnemers. Het was een hechte groep en er zijn veel goede vriendschappen ontstaan.

Ik hoop dat KPZ de plek blijft waar iedere student gezien wordt (als toekomstig collega), een fijne sfeer hangt, mooie ontwikkelingen worden doorgemaakt en veel expertise wordt verspreid. Dit schooljaar hoop ik aan KPZ mijn vakbekwaamheid bewegingsonderwijs af te ronden.

Verder zie ik mijzelf zeker nog wel meerdere masters doen, maar wil ik de komende jaren eerst veel ervaring opdoen in de praktijk voor de klas, daar waar ik het liefste ben. Er is nog geen dag geweest dat ik met tegenzin naar mijn werk ben gegaan. Zeker weten doe je het nooit, maar ik ga ervan uit dat ik over tien jaar nog steeds met veel enthousiasme voor de klas sta!